

B.4.10 Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου – Προστασία της βιοποικιλότητας

Οι προτάσεις προστασίας του περιβάλλοντος του ΡΣΗ έχουν ως κοινή συνισταμένη την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής με μέτρα και δράσεις σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων:

- Οικιστική ανάπτυξη σύμφωνα με το μοντέλο της συμπαγούς πόλης και της εφαρμογής της πολιτικής του μηδενικού ισοζυγίου ενέργειας
- Ενσωμάτωση των αρχών του βιοκλιματικού σχεδιασμού στον αστικό χώρο
- Δραστικός περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης
- Περιορισμός των απαιτούμενων μετακινήσεων και ενσωμάτωση των αρχών της βιώσιμης κινητικότητας
- Επέκταση των περιοχών απολύτου προστασίας της φύσης
- Στροφή προς την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές
- Αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών πιέσεων
- Πρόληψη και διαχείριση των κινδύνων από φυσικές καταστροφές

Οι βασικές αρχές και στόχοι των προτάσεων για την προστασία του περιβάλλοντος του οικιστικού συγκροτήματος Ηρακλείου συνίστανται στα εξής:

B.4.10.1 Προστασία φυσικών πόρων (γεωργική γη, προώθηση των βιολογικών καλλιεργειών, βοσκότοποι, δάση), υδροτόπων (ποταμοί, ρέματα, τεχνητές λίμνες) και άλλων στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος (οικοσυστήματα, τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, ακτές)

Το φυσικό περιβάλλον της περιοχής μελέτης περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία:

- τις προστατευόμενες περιοχές του εθνικού καταλόγου Natura 2000. Από τις 14 περιοχές Natura που περιλαμβάνονται στην Π.Ε. Ηρακλείου οι 7 εμπίπτουν στην περιοχή μελέτης
- τα Καταφύγια Άγριας Ζωής. Από τα 14 καταφύγια της Π.Ε. Ηρακλείου τα 10 εμπίπτουν στην περιοχή μελέτης.
- τις σημαντικές περιοχές για τα πουλιά (IBA) – Υγρότοποι. Από τις 5 περιοχές της Π.Ε. Ηρακλείου οι 3 εμπίπτουν στην περιοχή μελέτης.
- τα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού κάλλους. Το σκεπτικό του χαρακτηρισμού των Τόπων αυτών (από τις τότε υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού) ήταν να προστατευτεί το φυσικό κάλλος των περιοχών γύρω από αρχαιολογικής σημασίας χώρους. Από τους 16 περιοχές της Π.Ε. Ηρακλείου οι 10 εμπίπτουν στην περιοχή μελέτης.
- τα Μνημεία της Φύσης. Από τα 4 μνημεία της Π.Ε. Ηρακλείου τα 2 εμπίπτουν στην περιοχή μελέτης. Επιπλέον των χαρακτηρισμένων μνημείων, υπάρχουν στην περιοχή

μελέτης ακόμη 24 μνημεία της φύσης, τα οποία δεν είναι χαρακτηρισμένα, αλλά προτείνεται να χαρακτηριστούν από το Δασαρχείο Ηρακλείου

- τους βιότοπους του προγράμματος Corine. Από τις 21 περιοχές της Π.Ε. Ηρακλείου οι 10 εμπίπτουν στην περιοχή μελέτης.
- τους προστατευόμενους φυσικούς σχηματισμούς, οι οποίοι περιλαμβάνουν τοπία και στοιχεία του τοπίου, όπως, πηγές, φαράγγια, σπηλιές, βράχοι, φυσικοί φράχτες, παρόχθια βλάστηση.
- τις λοιπές αξιόλογες φυσικές περιοχές που δεν υπάγονται σε κάποιο καθεστώς προστασίας και βρίσκονται διάσπαρτες στην περιοχή μελέτης (π.χ. φαράγγια, εκβολές χειμάρρων, παραρεμάτια οικοσυστήματα, άλση, δάση, ταμιευτήρες νερού, παραλίες, κτλ.)

Η προστασία των φυσικών περιοχών, όπου αυτή υφίσταται, είναι κυρίως θεσμική και όχι «πραγματική». Όλες αυτές οι περιοχές υφίστανται τις έντονες πιέσεις των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων (οίκηση, τουρισμός, βιομηχανία, καλλιέργειες, κτηνοτροφία, έργα και δίκτυα υποδομών, κτλ.), με αποτέλεσμα την συρρίκνωσή τους και την υποβάθμιση της περιβαλλοντικής τους αξίας.

Για όλες τις ανωτέρω περιοχές προτείνεται η ένταξή τους σε καθεστώς Περιοχών Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) από τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια και τα Σχέδια Χωροταξικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης.

B.4.10.1.1 Προστατευόμενες περιοχές του εθνικού καταλόγου Natura 2000

Οι προστατευόμενες περιοχές του εθνικού καταλόγου Natura 2000 που εμπίπτουν μερικώς ή εξ ολοκλήρου στην περιοχή μελέτης είναι οι εξής:

1. GR4310002 Γιούχτας - Φαράγγι Αγ. Ειρήνης (ΕΖΔ)
2. GR4310003 Νήσος Δία (ΕΖΔ-ΖΕΠ)
3. GR4310009 Κρουσώνας- Βρωμονερό Ίδης (ΖΕΠ)
4. GR4310010 Όρος Γιούχτας (ΖΕΠ)
5. GR4310013 Αστερούσια Όρη (Κοφινάς) (ΖΕΠ)
6. GR4320002 Δίκητη: Οροπέδιο Λασιθίου, Καθαρό, Σελένα, Κράσι, Σελέκανος, Χαλασμένη Κορυφή (ΕΖΔ)
7. GR4330005 Όρος Ίδη Βορίζια, Γεράνοι, Καλή Μαδάρα (SCI)

Για ορισμένες από τις περιοχές αυτές έχουν εκπονηθεί οι παρακάτω μελέτες:

- 1) «Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη Ορεινού Όγκου Αστερουσιών». Η περιοχή μελέτης αφορά τον Τύπο Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) «Αστερούσια (Κόφινας)» και τη Ζώνη Ειδικής

Προστασίας (ΖΕΠ) «Ανατολικά Αστερούσια» (κατά το μεγαλύτερο μέρος τους αλληλεπικαλυπτόμενα).

2) «Ειδικό Σχέδιο Διαχείρισης Ορεινού Όγκου Δίκτης», που αφορά τους ΤΚΣ και τις ΖΕΠ της Δίκτης συνολικά.

3) «Ειδικό Σχέδιο Διαχείρισης Ορεινού Όγκου Ψηλορείτη», που αφορά τους ΤΚΣ και τις ΖΕΠ του Ψηλορείτη συνολικά.

Το 2004, στα πλαίσια του Προγράμματος LIFE 02NAT/GR/8492 «Δράσεις προστασίας για το Γυπαετό και τη Βιοποικιλότητα στην Κρήτη», εκπονήθηκε από τις Διευθύνσεις Δασών Ηρακλείου και Περιφέρειας Κρήτης και το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης (ΜΦΙΚ) το «*Διαχειριστικό Σχέδιο Ορεινού Όγκου Αστερουσίων*», που αφορούσε το σχεδιασμό εξειδικευμένων δράσεων για την εκτατική κτηνοτροφία και τη διαχείριση των βοσκοτόπων. Το Διαχειριστικό αυτό Σχέδιο είναι θεωρημένο από τη Διεύθυνση Δασών της Περιφέρειας Κρήτης (αρ. πρωτ. πράξης θεώρησης: 1246/22-7-2004) και έχει εγκριθεί με τη με αρ. πρωτ. 1253/22-7-2004 Απόφαση του Γ.Γ. της Περιφέρειας Κρήτης.

Όσον αφορά στις υπόλοιπες περιοχές:

α) Για τη νήσο Δία δεν υπάρχει Σχέδιο Διαχείρισης.

β) Για την περιοχή του Γιούχτα ο Δήμος Αρχανών έχει προχωρήσει τη διαδικασία για τη δημιουργία οικολογικής – αρχαιολογικής διαδρομής και «Κιβωτού Ενδημικών Ειδών», σε συνεργασία με το Μ.Φ.Ι.Κ.

Επισημαίνεται ότι για καμιά προστατευόμενη περιοχή δεν έχει συσταθεί Φορέας Διαχείρισης.

Η μελέτη του προς αναθεώρηση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης θα πρέπει να προτείνει ένα συνολικό πλαίσιο προστασίας και διαχείρισης των περιοχών Natura 2000 των ορεινών όγκων Ίδη, Δίκτη και Αστερουσίων, δεδομένου ότι στην περιοχή του ΡΣΗ περιλαμβάνονται μικρά μόνο τμήματα των περιοχών αυτών.

Για τις περιοχές GR4310002 Γιούχτας - Φαράγγι Αγ. Ειρήνης (ΕΖΔ), GR4310003 Νήσος Δία (ΕΖΔ-ΖΕΠ), που περιλαμβάνονται εξ ολοκλήρου στην περιοχή του ΡΣΗ προτείνονται τα εξής:

- Εκπόνηση Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών και Ειδικών Διαχειριστικών Σχεδίων και θεσμοθέτησή τους με Π.Δ/γματα. Στις μελέτες αυτές θα καθοριστούν χρήσεις γης όροι και περιορισμοί δόμησης. Ενδεικτικά αναφέρεται η απαγόρευση των εγκαταστάσεων ΑΠΕ σε τμήματα των περιοχών αυτών ή και εξ ολοκλήρου εφόσον κριθεί ότι οι επιπτώσεις στο τοπίο και το περιβάλλον είναι αρνητικές.

- Σύσταση Φορέα Διαχείρισης που θα έχει την ευθύνη εφαρμογής των θεσμοθετημένων Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών και των Σχεδίων Διαχείρισης αυτών των προστατευόμενων περιοχών.

Εντός των περιοχών Natura 2000 ισχύουν οι όροι και περιορισμοί του άρθρου 9 του Ν. 3937/2011. Μέχρι την εκπόνηση και θεσμοθέτηση των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών και των Ειδικών Σχεδίων Διαχείρισης και τη σύσταση των αντίστοιχων φορέων διαχείρισης, προτείνεται εφόσον προηγηθεί η εκπόνηση μελετών ΓΠΣ – ΣΧΟΟΑΠ, οι περιοχές του δικτύου Natura 2000 να περιλαμβάνονται σε Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) και Περιοχές Ελέγχου ή Περιορισμού της Δόμησης (ΠΕΠΔ) και η ένταξή τους σε ευρύτερες οικοπολιτιστικές διαδρομές και μονοπάτια.

Σε κάθε περίπτωση εντός των περιοχών Natura 2000 ισχύουν οι όροι και περιορισμοί του Ν. 3937/2011 και ειδικά για τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) ισχύουν οι όροι και περιορισμοί της ΚΥΑ Η.Π.37338/1807/Ε.103 ΦΕΚ 1495/Β/2010 όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με την ΚΥΑ Η.Π.8353/276/Ε103 ΦΕΚ 415/Β/2012.

Μέτρα Προστασίας

Επέκταση των περιοχών NATURA

Προτείνεται να επεκταθούν οι περιοχές NATURA και να συμπεριλάβουν τις περιοχές CORINE οι οποίες είχαν μείνει εκτός χαρακτηρισμού, λόγω της μεγάλης σημασίας της βιοποικιλότητάς τους και της σημασίας τους για την ορνιθοπανίδα και συγκεκριμένα οι εξής περιοχές: ο Αλμυρός ποταμός, ο οποίος προστατεύεται και από το εγκεκριμένο Γ.Π.Σ. Ηρακλείου, ο ποταμός Αποσελέμης με τα φαράγγια, τις εκβολές του και τη δημιουργούμενη τεχνητή λίμνη, ο ποταμός Καρτερός με τα φαράγγια και τις εκβολές του, ο Βάλτος Αγίου Πνεύματος στα Μάλια.

Θεσμικές ρυθμίσεις

- Διαμόρφωση ενός οριστικού θεσμικού πλαισίου προστασίας, σύμφωνα με το νόμο 1650/86 για την προστασία του περιβάλλοντος και τον Ν. 3937/2011 "Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις", και ειδικότερα κατάρτιση των Προεδρικών Διαταγμάτων προστασίας που οριοθετούν ζώνες προστασίας, καθορίζουν χρήσεις και αποσαφηνίζουν το διαχειριστικό πλαίσιο, τόσο σε επίπεδο θεσμού όσο και σε επίπεδο πόρων.
- Σύσταση Ειδικού Φορέα Διαχείρισης με σκοπό την πάγια παρακολούθηση και χρηματοδότηση της διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών, με:
  - ο Μέτρα οργανωτικής και λειτουργικής υποστήριξης του Φορέα Διαχείρισης, καθώς και

- Θέσπιση ειδικού τέλους υπέρ του Φορέα Διαχείρισης, επί των δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στις περιοχές αυτές, με σκοπό να χρησιμοποιείται για την προστασία, διαχείριση και ανάδειξη των πόρων.
- Ενδυνάμωση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και της συμμετοχικής διαδικασίας των κοινωνικών εταίρων και του κοινού, σε ό,τι αφορά την σημασία της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων, για την ποιότητα ζωής, καθώς και της προληπτικής δράσης για την προστασία τους, μέσω διαρκών προγραμμάτων ευαισθητοποίησης, με σκοπό τη μακροχρόνια διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών.
- Αυστηρή τήρηση των όρων του Ν.Δ. 86/1969 - άρθρο 254, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 57 του Ν. 2637/1998 και εν συνεχεία με το άρθρο 5 του Ν. 3937/2011 για τα καταφύγια άγριας ζωής
- Κατάρτιση μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, επιβολή και τήρηση περιβαλλοντικών όρων, για κάθε έργο και δραστηριότητα μέσα στις περιοχές αυτές, οι οποίες επιπλέον πρέπει να αποτελούν αντικείμενο συνεχούς ελέγχου.
- Ενέργειες εντοπισμού και χαρτογράφησης «διαδρόμων» ανάμεσα στις προστατευόμενες περιοχές

Προτεινόμενες επιτρεπόμενες χρήσεις, έργα και δραστηριότητες στις περιοχές NATURA και προτεινόμενα μέτρα προστασίας

- Διενέργεια επιστημονικών ερευνών (γεωλογικών, εδαφολογικών, οικολογικών, βοτανολογικών, χλωριδικών, καταγραφών πανίδας και χλωρίδας γενικά, διενέργεια μετρήσεων ποιότητας υδάτων, εδάφους και αέρα).
- Διενέργεια αρχαιολογικών ανασκαφών, ερευνών καθώς και η συντήρηση πολιτιστικών μνημείων και θησαυρών, όπως προβλέπει ο νόμος 3028/2002.
- Ξενάγηση επισκεπτών και διενέργεια οικο- πολιτιστικών τουριστικών δραστηριοτήτων και προγραμμάτων.
- Έργα ανάδειξης και οικοτουριστικές παρεμβάσεις, με στόχο την προστασία και αναβάθμιση της περιοχής σύμφωνα με τον Ν. 4014/2011 για την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, καθώς και τις εκτελεστικές του αποφάσεις.
Πιο συγκεκριμένα:
  - Διάνοιξη μονοπατιών με στόχο την περιβαλλοντική εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση και πρόβλεψη στοιχείων που τα συνοδεύουν (μικρές γέφυρες, πάγκους, βρύσες, σήμανση μονοπατιών, καθιστικά, σκιάδες, κιόσκια πληροφόρησης – περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης κ.λ.π).
  - Σήμανση των περιοχών, με κατάλληλου τύπου πινακίδες ρυθμιστικές, κατευθυντικές, ερμηνείας περιβάλλοντος.

- Εγκατάσταση παρατηρητηρίων άγριας ζωής, σημείων θέας και περιπτέρων ενημέρωσης του κοινού.
- Οροσήμανση της περιοχής με κατάλληλου τύπου ενδείξεις αν κριθεί ότι απαιτείται.
- Κατασκευή περιφράξεων σε σημεία όπου απαιτούνται.
- Διατήρηση και συντήρηση υφισταμένων φυτοφρακτών με κατάλληλα είδη φυτών για την οριοθέτηση και περίφραξη των περιοχών.
- Διατήρηση των πεζούλων – αναβαθμών στις ζώνες της γεωργικής γης
- Συντήρηση όλων των παραπάνω έργων και υποδομών.
- Παραγωγικές δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα και συγκεκριμένα οι γεωργικές καλλιέργειες, η μελισσοκομία, η ελεύθερη βόσκηση, και η δασοπονία. Οι επιτρεπόμενες δραστηριότητες καθώς και οι όροι και χώροι άσκησής τους θα αναφέρονται στον αντίστοιχο Κανονισμό. Άλλες δραστηριότητες θα επιτρέπονται μετά από έγκριση περιβαλλοντικών όρων
- Εγκαταστάσεις Α.Π.Ε., εκτός των κηρυγμένων μνημείων της φύσης, των αισθητικών δασών, των παραποτάμιων δασών και των οικοτόπων προτεραιότητας που έχουν ενταχθεί ως τόποι κοινοτικής σημασίας στο δίκτυο NATURA 2000 σύμφωνα με την απόφαση 2006/613/ΕΚ της Επιτροπής (ΕΕ L 259 της 21.9.2006, σ. 1), σύμφωνα με το εγκεκριμένο ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ.
- Εξορθολογισμένη χρήση φυτοφαρμάκων και ζιζανιοκτόνων, τα οποία επιφέρουν βλάβες, τόσο στο οικοσύστημα και το φυσικό περιβάλλον παντός τύπου, αλλά και στην ορνιθοπανίδα.
- Επιβάλλεται η αποκατάσταση των ανενεργών λατομείων των περιοχών εξόρυξης.
- Διατηρείται και προστατεύεται η αυτοφυής βλάστηση στις όχθες των ρεμάτων.
- Ελέγχεται αυστηρά η εγκατάσταση νέων κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων μόνιμων ή προσωρινών και γεωργικών αποθηκών.
- Η δόμηση καταφυγίων, κέντρων πληροφόρησης, κέντρων εξυπηρέτησης επισκεπτών και πυροσβεστικών σταθμών ή φυλακίων για την κατασκευή των οποίων ισχύουν τα όσα ορίζονται στη σχετική Νομοθεσία για την εκτός σχεδίου δόμηση.
- Επιπλέον των ανωτέρω προτείνεται:
  - η βελτίωση και διαπλάτυνση υπαρχουσών οδών εφόσον συνοδεύεται από ΜΠΕ που αντιστοιχεί σε έργα κατηγορίας ΑΙΙ.
  - η κατασκευή μικρών έργων αντιπλημμυρικής προστασίας, στα ρέματα και τους χείμαρρους μετά από εγκεκριμένη μελέτη.
  - Η φύτευση και συντήρηση φυτοφρακτών με κατάλληλα είδη φυτών για την οριοθέτηση και περίφραξη των περιοχών.
- Απαγορεύεται
  - το μπάζωμα πρανών και ρεμάτων

- ο η εξόρυξη αδρανών υλικών και γύψου
- ο η βιομηχανία και οι βιοτεχνίες
- ο η τοποθέτηση κεραιών κινητής τηλεφωνίας εκτός αν δεν επηρεάζουν το τοπίο
- ο η κίνηση αγροτικών μηχανημάτων (γεωργικών ελκυστήρων, κτλ) και βαρέων οχημάτων (φορηγών, κτλ.) εκτός των υφιστάμενων αγροτικών και δασικών δρόμων.
- ο η κοπή δέντρων στα δάση εκτός αν υπάρχει άδεια Δασαρχείου.
- ο η φύτευση ειδών ξένων προς τα είδη που συνθέτουν τις φυσικές φυτοκοινωνίες εκτός αν μετά από εγκεκριμένη διαχειριστική μελέτη, η παρέμβαση αυτή κρίνεται αναγκαία για οποιονδήποτε λόγο, οπότε πρέπει να συνοδεύεται από πλήρη εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- ο η χρήση χημικών ουσιών (ζιζανιοκτόνων, παρασιτοκτόνων).
- ο εν γένει ενέργειες ή δραστηριότητες που μπορούν να επιφέρουν καταστροφή, φθορά ή αλλοίωση των προστατευόμενων φυσικών σχηματισμών, των προστατευόμενων τοπίων, ή στοιχείων του τοπίου, όπως οι φυτοφράχτες κλπ.
- ο η κοπή, η εκρίζωση, η καταστροφή, η συλλογή ή η μεταφορά απολιθωμένων τμημάτων φυτικής ή ζωικής προέλευσης χωρίς την προηγούμενη έγκριση των αρμόδιων υπηρεσιών.
- ο η διάνοιξη και κατασκευή νέων δρόμων, εκτός αυτών που στοχεύουν στην πυροπροστασία έπειτα από σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου Δασαρχείου.
- ο η αλλοίωση του φυσικού ανάγλυφου του εδάφους (εκσκαφές, εκβραχισμοί, επιχωματώσεις, αποψιλώσεις, αλλοίωση της επιφάνειας του εδάφους με ασφαλοστρώσεις, τσιμεντοστρώσεις, πλακοστρώσεις κλπ.) εκτός αν αυτές γίνονται στα πλαίσια νόμιμων δημόσιων ή ιδιωτικών έργων και προβλέπονται από τις σχετικές εγκεκριμένες μελέτες των έργων.
- ο η θήρα παντός είδους θηραμάτων και ιδιαίτερα των πουλιών κατά την περίοδο της αναπαραγωγής τους,
- ο η τοποθέτηση διαφημιστικών πινακίδων και αγγελιών ιδιωτικού χαρακτήρα

B.4.10.1.2 Λοιπές φυσικές περιοχές

Όσον αφορά στις υπόλοιπες προστατευόμενες περιοχές του φυσικού περιβάλλοντος και συγκεκριμένα τα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού κάλλους, τα Μνημεία της Φύσης τα Καταφύγια Άγριας Ζωής, τους προστατευόμενους φυσικούς σχηματισμούς, τους βιότοπους του προγράμματος Corine και τις λοιπές αξιόλογες φυσικές περιοχές που δεν υπάγονται σε κάποιο καθεστώς προστασίας προτείνεται κατά περίπτωση να εξετάζονται από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ και ανάλογα να περιλαμβάνονται σε Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) και σε Περιοχές Ελέγχου ή Περιορισμού της Δόμησης (ΠΕΠΔ) και να εντάσσονται σε ευρύτερες οικο-πολιτιστικές διαδρομές και μονοπάτια.

Ειδικότερα (το γράφω διότι παραπάνω μνημονεύεις τα καταφύγια) εντός των Καταφυγίων Άγριας Ζωής ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 5 παρ. 4.3 του Ν. 3937/2011 σύμφωνα με τις οποίες:

"απαγορεύεται η θήρα, οι αγώνες κυνηγητικών ικανοτήτων σκύλων δεικτών, η αλιεία, η σύλληψη της άγριας πανίδας, η συλλογή της άγριας χλωρίδας, η καταστροφή κάθε είδους ζώνης με φυσική βλάστηση με κάθε τρόπο, η καταστροφή των φυτοφρακτών, η αμμοληψία, η αποστράγγιση, η επιχωμάτωση και αποξήρανση ελωδών εκτάσεων, η ρύπανση των υδατικών συστημάτων, η διάθεση ή απόρριψη αποβλήτων, η ανάπτυξη ιχθυοκαλλιέργειών, η διενέργεια στρατιωτικών ασκήσεων, καθώς και η υπαγωγή έκτασης του καταφυγίου σε πολεοδομικό ή ρυμοτομικό σχεδιασμό. Επιτρέπεται η εγκατάσταση παρατηρητηρίων άγριας πανίδας.

Η εκτέλεση λατομικών και μεταλλευτικών δραστηριοτήτων όπως και δρόμων επιτρέπεται εάν έχει υποβληθεί μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων τύπου Α` και έχει χορηγηθεί έγκριση περιβαλλοντικών όρων."

B.4.10.1.3 Δάση – δασικές εκτάσεις – αναδασωτέες περιοχές

Τα δάση στην περιοχή μελέτης όπως και σε ολόκληρη την Περιφέρεια Κρήτης είναι πολύ περιορισμένα σε έκταση και δέχονται σημαντικές πιέσεις από τις ανθρωπογενείς κυρίως δραστηριότητες (βόσκηση, πυρκαγιές, ξύλευση, υλοτόμηση, υποδομές, κτλ.). Η ύπαρξη των δασών και εν γένει των δασικών εκτάσεων είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας διατήρησης της βιοποικιλότητας, η οποία προστατεύεται με τον Ν. 3937/2011 "Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις" και η διατήρησή τους ει δυνατόν και η επαύξησή τους αποκτά μεγαλύτερη σημασία υπό το φάσμα της απειλής του κρητικού τοπίου από το φαινόμενο της ερημοποίησης.

Οι δασικές εκτάσεις προστατεύονται από την δασική νομοθεσία και συγκεκριμένα:

- Τον Ν. 998/1979 "Περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της Χώρας" και τις μετέπειτα τροποποιήσεις του
- Τον Ν. 3208/2003 "Προστασία των δασικών οικοσυστημάτων, κατάρτιση δασολογίου, ρύθμιση εμπράγματων δικαιωμάτων επί δασών και δασικών εν γένει εκτάσεων και άλλες διατάξεις"
- Τον Ν. 3889/2010 "Χρηματοδότηση Περιβαλλοντικών Παρεμβάσεων, Πράσινο Ταμείο, Κύρωση Δασικών Χαρτών και άλλες διατάξεις.

Ο διαχωρισμός μιας έκτασης ως δάσος ή δασικό οικοσύστημα, δασικής έκτασης και χορτολιβαδικής έκτασης γίνεται σύμφωνα με την υπ. Αριθ. Πρωτ.: 204262/4545/23-11-2010 εγκύκλιο του ΥΠΕΚΑ.

Προτείνεται κατά προτεραιότητα η σύνταξη δασικού κτηματολογίου σε όλες τις δασικές εκτάσεις της περιοχής μελέτης σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 3818/2010 "Επιτάχυνση της διαδικασίας κτηματογράφησης και κύρωσης δασικών χαρτών εκτός Νομού Αττικής". Σύμφωνα με το ίδιο άρθρο του νόμου "οι περιοχές που πλήττονται από πυρκαγιά κηρύσσονται υπό κτηματογράφηση μέσα σε ένα μήνα από την εκδήλωση της πυρκαγιάς, εφόσον δεν τελούν ή δεν έχουν κηρυχθεί υπό κτηματογράφηση. Η εταιρεία «ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ Α.Ε.» αναθέτει χωρίς καθυστέρηση τη σύνταξη δασικού χάρτη της πληγείσας περιοχής κατά τις κείμενες διατάξεις.»

Τα δάση, οι δασικές εκτάσεις και οι αναδασωτέες εκτάσεις αποτελούν προστατευτέα αντικείμενα του φυσικού περιβάλλοντος και ως τέτοια θα πρέπει να αντιμετωπίζονται από τον υποκείμενο σχεδιασμό (ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ) εντασσόμενα σε Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) όπου θα απαγορεύονται αυστηρώς οποιαδήποτε αλλαγή χρήσης, η υλοτομία για οποιοδήποτε λόγο και η ελεύθερη βόσκηση. Εντός των περιοχών αυτών προτείνονται μόνον οι απολύτως αναγκαίες νέες διανοίξεις δασικών δρόμων και η συντήρηση των υφισταμένων με σκοπό την καλύτερη προστασία των δασικών οικοσυστημάτων κατά την κρίση της οικείας δασικής υπηρεσίας. Κατά προτεραιότητα προτείνονται δασικά παρατηρητήρια και λοιπές εγκαταστάσεις δασοπροστασίας (π.χ. δεξαμενές νερού, αναβαθμοί, κάδοι απορριμμάτων), εγκαταστάσεις παρατήρησης ειδών της άγριας πανίδας, εγκαταστάσεις ήπιας δασικής αναψυχής και αθλητισμού (υπαίθρια καθιστικά, κίσκια παρατήρησης, μονοπάτια πεζοπορίας με σχετική σήμανση, διαδρομές για ποδήλατα βουνού – mountain bike, κτλ.). Επιπλέον προτείνονται οι χωροθετήσεις περιοχών δασικής αναψυχής με τον κατάλληλο εξοπλισμό για ήπια δασική αναψυχή. Όλες αυτές οι εγκαταστάσεις επιτρέπονται υπό την προϋπόθεση να προσαρμόζονται αρμονικά μέσα στο δασικό οικοσύστημα.

Ως προς τις χωροθετήσεις εγκαταστάσεων υποδομών (π.χ. κεραιές τηλεπικοινωνιών, γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος, πυλώνες και πύργοι, κτλ.) αυτές θα πρέπει κατά προτεραιότητα να εγκαθίστανται εκτός δασών και δασικών εκτάσεων και σε κάθε περίπτωση προτείνεται να αποφεύγεται κατά το δυνατόν οποιαδήποτε κοπή δέντρων και η αποψίλωση της βλάστησης.

Όσον αφορά στην εγκατάσταση Αιολικών Σταθμών Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΣΠΗΕ) η εγκατάστασή τους εντός των δασικών περιοχών και των δασικών οικοσυστημάτων προτείνεται να γίνεται με τις λιγότερες δυνατές επιπτώσεις στα δασικά οικοσυστήματα και συγκεκριμένα:

- Να αποψιλώνεται η μικρότερη δυνατή δασική έκταση
- Το οδικό δίκτυο πρόσβασης να ακολουθεί κατά το δυνατόν υφιστάμενους δασικούς δρόμους και να επιτρέπονται μόνον οι απολύτως αναγκαίες νέες διανοίξεις

- Οι γραμμές μεταφοράς της ηλεκτρικής ενέργειας να ακολουθούν το οδικό δίκτυο ώστε να αποφεύγεται η επιπλέον αποψίλωση των εκτάσεων

Προτείνεται επίσης η αναδάσωση κατά προτεραιότητα εκτάσεων που έχουν πληγεί από πυρκαγιές αποκλειστικά με ενδημικά είδη της περιοχής και έπειτα από σχετική μελέτη υπό την εποπτεία των αρμόδιων δασαρχείων.

Απαγορεύεται η για οποιοδήποτε λόγο απομείωση της έκτασης των δασών και των δασικών εκτάσεων με σκοπό τη χρησιμοποίησή της για άλλες χρήσεις (γεωργικές εκτάσεις, λιβάδια, ένταξη στο σχέδιο, κτλ.). Αντίθετα επιβάλλονται οι δασώσεις ακάλυπτων περιοχών ή υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων αποκλειστικά με ενδημικά είδη που ευδοκίμουν στην περιοχή μελέτης.

Ως ειδικότερα μέτρα προστασίας των δασών και των δασικών εκτάσεων προτείνονται τα εξής:

- Προώθηση του δασικού κτηματολογίου στα δάση και τις δασικές εκτάσεις και σαφής χαρακτηρισμός – διάκριση εκτάσεων από άποψη δασικού ή χορτολιβαδικού χαρακτήρα.
- καθορισμός χρήσεων γης στα δάση και τις δασικές εκτάσεις λαμβανομένης υπόψη της βιοπαραγωγικότητας και της αειφορίας των γαιών και της συνεισφοράς τους στο ευρύτερο κοινωνικό, οικονομικό και οικολογικό περιβάλλον.
- Αναδασώσεις με αποκλειστικά είδη ενδημικής χλωρίδας /αποκλείονται τα ξενικά είδη
- Εντατικοποίηση ελέγχων και φύλαξη των δασικών και αναδασωτέων εκτάσεων
- Η βόσκηση να επιτρέπεται έπειτα από μελέτη βοσκοϊκανότητας και εφόσον το επιτρέπουν τα αρμόδια δασαρχεία
- Ανάπτυξη σύγχρονων μεθόδων ανίχνευσης και τηλεπισκόπησης πυρκαγιών.
- Ανάπτυξη δικτύου αξιοποίησης εθελοντικής προσφοράς για την πρόληψη, καταστολή και έλεγχο αναζωπυρώσεων σε περιπτώσεις δασικών πυρκαγιών, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία (Ν.998/79).
- Διάνοιξη αντιπυρικών ζωνών μόνο σε περιοχές εξαιρετικά υψηλού κινδύνου για πυρκαγιές και μόνο μετά από ειδική μελέτη, ακολουθώντας δύο τουλάχιστον βασικές αρχές: ήπιες κλίσεις ώστε να αποφεύγεται η διάβρωση του εδάφους και αποφυγή απόλυτων γεωμετρικών σχημάτων (αλλά υιοθέτηση ανοιγμάτων ακανόνιστου σχήματος και μορφής) ώστε να εντάσσονται αρμονικότερα στο τοπίο.
- Λήψη μέτρων για τον περιορισμό της διάβρωσης των δασικών εδαφών και την αποκατάσταση της παραγωγικής τους ικανότητας.

B.4.10.1.4 Υγράτοποι (ποταμοί, ρέματα, τεχνητές λίμνες)

Οι υγράτοποι και γενικά τα επιφανειακά νερά της περιοχής μελέτης περιλαμβάνουν τα ποτάμια συνεχούς και εποχιακής ροής, τις τεχνητές λιμνοδεξαμενές / φράγματα και τους ταμειυτήρες.

Οι σημαντικότεροι ποταμοί που ρέουν στην περιοχή μελέτης, είναι:

Ο *Αλμυρός ποταμός*, του οποίου το νερό χρησιμοποιείται σήμερα αφενός από τον ΑΗΣ Λινοπεραμάτων για την ψύξη των μηχανών, αφετέρου από μονάδα αφαλάτωσης δυναμικότητας 1.000 κυβικών / ημέρα προκειμένου να χρησιμοποιηθεί το νερό για ύδρευση, ενώ προγραμματίζεται η κατασκευή και νέας μονάδας αφαλάτωσης των νερών της πηγής δυναμικότητας από 2.000 έως 20.000 κ.μ./ ημέρα, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί για την ύδρευση του Π.Σ. Ηρακλείου. Με την κατασκευή και λειτουργία του προγραμματιζόμενου ενεργειακού κέντρου στην Κορακιά ή εναλλακτικά την ηλεκτρική διασύνδεση της Κρήτης με το Ηπειρωτικό Σύστημα προβλέπεται μελλοντικά ο τερματισμός της λειτουργίας του ΑΗΣ Λινοπεραμάτων, άρα και της χρήσης του νερού του Αλμυρού ποταμού για την ψύξη των μηχανών. Όσον αφορά στην προγραμματιζόμενη κατασκευή νέας μονάδας αφαλάτωσης προτείνεται από την παρούσα μελέτη η πρόβλεψη της εξασφάλισης των απαιτούμενων ποσοτήτων νερού που θα πρέπει να ρέουν μόνιμα εντός της κοίτης του ποταμού, ώστε να συντηρείται επαρκώς το παραποτάμιο οικοσύστημα και να μην υποβαθμιστεί. Η πρόβλεψη για μέγιστη απόδοση της μονάδας 20.000 κ.μ./ημέρα θα πρέπει να πραγματοποιηθεί μετά τον τερματισμό του ΑΗΣ και υπό τον όρο ότι οι ποσότητες νερού επαρκούν για τη διατήρηση του οικοσυστήματος. Επίσης προτείνεται η καθαίρεση του τσιμεντένιου φράγματος που κατασκευάστηκε, από τις υπηρεσίες του Υπουργείου Γεωργίας, σε μια αποτυχημένη προσπάθεια διαχωρισμού του αλμυρού από το «γλυκό» νερό με στόχο τη χρησιμοποίησή του για αγροτικές χρήσεις. Τέλος προτείνεται η εφαρμογή της εκπονηθείσας μελέτης¹ προστασίας, αποκατάστασης και βιώσιμης ανάπτυξης της παραποτάμιας ζώνης του ποταμού με στόχο την περιβαλλοντική προστασία και την βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής. Επίσης το υπό ανάθεση Γ.Π.Σ. Δήμου Μαλεβιζίου θα πρέπει να προβλέψει την ένταξη της παραποτάμιας περιοχής σε ζώνη ΠΕΠ το πλάτος της οποίας θα καθοριστεί από την μελέτη. Εξάλλου ολόκληρο το σύστημα του Αλμυρού ποταμού με τις πηγές του είναι χαρακτηρισμένος βιότοπος CORINE και περιλαμβάνεται σε ζώνη προστασίας από το εγκεκριμένο Γ.Π.Σ. Ηρακλείου και από το νέο ΓΠΣ πρέπει να ενταχθεί επίσης σε ΠΕΠ. Επίσης όπως έχει ήδη αναφερθεί προηγούμενα από την παρούσα μελέτη ΡΣΗ, ο ποταμός Αλμυρός και οι πηγές του περιλαμβάνονται στην προτεινόμενη πράσινη περιμετρική ζώνη της Μητροπολιτικής Περιοχής Ηρακλείου και απαγορεύεται οποιαδήποτε δόμηση σε ζώνη πλάτους που θα προσδιοριστεί από το ΓΠΣ.

¹ Η εν λόγω μελέτη εκπονήθηκε σε συνεργασία του ΑΠΘ με τον ΟΑΝΑΚ

Ο *Ποταμός Γιόφυρος*, ο οποίος εφάπτεται δυτικά της πόλης του Ηρακλείου και εμφανίζει εποχιακή ροή μόνον κατά τους χειμερινούς μήνες, ενώ κατά το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου (από το φθινόπωρο μέχρι την άνοιξη) λειτουργεί ως χείμαρρος. Επιβάλλεται άμεσα η απαγόρευση της δόμησης κατά μήκος του χείμαρρου για την προστασία τόσο του παραρεμάτιου οικοσυστήματος όσο και για την αντιπλημμυρική προστασία των οικιστικών περιοχών εκατέρωθεν. Το Γ.Π.Σ. Δήμου Ηρακλείου θα πρέπει να προβλέψει την ένταξη της παραποτάμιας περιοχής σε ζώνη ΠΕΠ το πλάτος της οποίας θα καθοριστεί από την μελέτη.

Ο *Ποταμός Καρτερός* έχει εποχιακή ροή και εκβάλλει στο ανατολικό τμήμα της Δ.Ε. Νέας Αλικαρνασσού δημιουργώντας έναν αξιόλογο υγρότοπο στις εκβολές του. Ο ποταμός αυτός προστατεύεται με το καθεστώς των Περιοχών Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) από το εγκεκριμένο Γ.Π.Σ. Δήμου Νέας Αλικαρνασσού και συγκεκριμένα ως «Π.Ε.Π. II Ζώνη προστασίας ποταμών, ρεμάτων, παραποτάμιων, παραρεμάτιων περιοχών» με σκοπό τη δημιουργία ενός παραποτάμιου οικο-πολιτιστικού πάρκου, στο οποίο οι επιτρεπόμενες χρήσεις γης και υποδομές είναι τα εξοπλισμένα μονοπάτια περιήγησης και αναψυχής με καθιστικά, κιόσκια ενημέρωσης και περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, κατάλληλη σήμανση με ανάδειξη των αξιόλογων στοιχείων του οικοσυστήματος, του φυσικού περιβάλλοντος και γεωλογικών φαινομένων, με μη μόνιμες κατασκευές με φυσικά υλικά και υποδομές για σκοπούς διαχείρισης φυσικού περιβάλλοντος μετά από σχετική έγκριση της ΕΠΑΕ. Η χρήση αυτή θα πρέπει να επεκταθεί προς τα νότια στο υπόλοιπο τμήμα του ποταμού που διαρρέει τις Δ.Ε., Ηρακλείου, Επισκοπής, Αρχανών και Ν. Καζαντζάκη όπου έχουν δημιουργηθεί αξιόλογα φαράγγια, μέσω της άμεσης θεσμοθέτησης του "τριπλού" Γ.Π.Σ. Αρχανών – Ν. Καζαντζάκη – Επισκοπής, του οποίου η μελέτη έχει ολοκληρωθεί και του προς εκπόνηση ΓΠΣ Δήμου Ηρακλείου, την επίσπευση της θεσμοθέτησης του οποίου σημειώνει η παρούσα μελέτη.

Ο *Ποταμός Αποσελέμης* πηγάζει από το οροπέδιο Λασιθίου και εκβάλλει στην περιοχή των Κάτω Γουβών. Κατά μήκος της ροής του έχει αναπτυχθεί ένα αξιόλογο παραποτάμιο οικοσύστημα που περιλαμβάνει και μικρά φαράγγια. Πρόσφατα ολοκληρώθηκε η κατασκευή του φράγματος στην περιοχή του οικισμού Ποταμιές της Δ.Ε. Χερσονήσου και έχει αρχίσει η κατάκλιση του. Για την ευρύτερη περιοχή του φράγματος Αποσελέμη όπως έχει ήδη αναφερθεί προτείνεται η εκπόνηση μελέτης ΠΕΧΠ σύμφωνα με το άρθρο 11 (παρ. 1, εδάφιο α) του Ν. 2742/1999. Επιπλέον προτείνεται κατά την εκπόνηση του ΓΠΣ Δήμου Χερσονήσου ολόκληρη η παραποτάμια περιοχή του Αποσελέμη να περιληφθεί σε ζώνη απολύτου προστασίας ΠΕΠ και αναλόγως να τροποποιηθεί το εγκεκριμένο ΣΧΟΟΑΠ Δ.Ε. Γουβών, προσλαμβάνοντας τον ίδιο χαρακτήρα του Καρτερού. Επίσης σε περιοχή απολύτου προστασίας προτείνεται να περιληφθεί η τεχνητή λίμνη και η παραλίμνια περιοχή σε ζώνη 200 μ. από την ανώτατη στάθμη της περιμετρικά, ενώ οι περιοχές στα ανάντη της τεχνητής

λίμνης προτείνεται να περιληφθούν σε ζώνες ΠΕΠ και ΠΕΠΔ για τον έλεγχο των χρήσεων γης, με απαγόρευση χρήσης φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων στις καλλιέργειες, απαγόρευση εγκαταστάσεων παντός είδους κτηνοτροφικών, πτηνοτροφικών, βιομηχανικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων, καθώς και οποιωνδήποτε άλλων δραστηριοτήτων που παράγουν τοξικά απόβλητα, ώστε να αποτραπεί μελλοντική μόλυνση των υδάτων της λίμνης που προορίζονται για ύδρευση. Σε κάθε περίπτωση προτείνεται να απαγορευτεί η επιφανειακή και υπόγεια διάθεση παντός είδους αποβλήτων στις ζώνες που βρίσκονται στη λεκάνη απορροής της τεχνητής λίμνης.

Άλλοι σημαντικοί ποταμοί – χείμαρροι με εποχιακή ροή είναι ο *Αναποδάρης*, ο *Απόλλωνας*, οι *χείμαρροι των Αρμανωγείων*, των *Δαμανίων*, της *Γέννας* κτλ. Για όλους αυτούς τους χείμαρρους και γενικά για το σύνολο του υδρογραφικού δικτύου της περιοχής μελέτης θα πρέπει να προβλεφθεί από τα εκπονούμενα και τα προς εκπόνηση ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ η ένταξή τους σε καθεστώς ΠΕΠ. Ταυτόχρονα θα πρέπει να αναληφθούν δράσεις καθαρισμού των χείμαρρων από σκουπίδια, μπάζα, κτλ με σκοπό την βελτίωση της ποιότητας των υδάτινων αποδεκτών και την αντιπλημμυρική προστασία των κατάντι.

Όσον αφορά στα υφιστάμενα και τα προγραμματιζόμενα φράγματα η κατάκλιση των οποίων δημιούργησε και θα δημιουργήσει αντίστοιχα τεχνητές υδάτινες επιφάνειες μεγάλης έκτασης σε τοπικό επίπεδο προτείνεται να ληφθούν τα απαιτούμενα μέτρα προστασίας τόσο για την ποιότητα των χρησιμοποιούμενων υδάτων, όσο και για την ασφάλεια των εγκαταστάσεων. Συγκεκριμένα πρόκειται για τα υφιστάμενα φράγματα:

- Ινίου, Παρτίρων και Αμουργελών στην Δ.Ε. Αρκαλοχωρίου
  - Αρμανωγείων και Δαμανίων στην Δ.Ε. Νίκου Καζαντζάκη
- και τα προγραμματιζόμενα
- Ασιτών - Πρινιά στην Δ.Ε. Γοργολαΐνη
  - Χάλαβρας ή Καλόλακου στην Δ.Ε. Αρχανών

Στις τεχνητές λίμνες των ανωτέρω φραγμάτων προτείνεται να προβλεφθούν από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ περιμετρικές ζώνες προστασίας (ΠΕΠ) όπου θα μπορούν να επιτρέπονται φυτεύσεις ενδημικών και δραστηριότητες ήπιας αναψυχής μικρής κλίμακας (καθιστικά, κιάσκια, μονοπάτια πεζοπορίας) και εξωτερικά αυτών ζώνες ελέγχου της δόμησης (ΠΕΠΔ) ώστε να προστατευτούν τα νερά από ενδεχόμενες πηγές ρύπανσης / μόλυνσης και από πιθανές πιέσεις για δόμηση. Ειδικά για τα φράγματα των οποίων το νερό προορίζεται και για ύδρευση θα πρέπει να επιβληθεί απαγόρευση της χρήσης αγροχημικών και επιβολή βιολογικών μεθόδων καλλιέργειας σε απόσταση τουλάχιστον 500 μ. από την ανώτατη στάθμη της τεχνητής λίμνης, καθώς και η απαγόρευση εγκατάστασης πάσης φύσεως

κτηνοτροφικών μονάδων, βιομηχανικών – βιοτεχνικών δραστηριοτήτων, σφαγείων, τουριστικών καταλυμάτων στην ίδια απόσταση .

Όσον αφορά στα υπόλοιπα μικρότερου μεγέθους φράγματα και λιμνοδεξαμενές - ταμιευτήρες, η κατάκλιση των οποίων δημιουργεί τεχνητές υδάτινες επιφάνειες με σκοπό την χρήση του νερού για ύδρευση ή/και άρδευση προτείνεται να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα σε μία ικανή απόσταση πέριξ των ταμιευτήρων, ώστε να διασφαλίζεται η καλή ποιότητα των χρησιμοποιούμενων υδάτων και η ασφάλεια των εγκαταστάσεων. Η ελάχιστη ακτίνα προστασίας και τα μέτρα και οι περιορισμοί προτείνεται να καθοριστούν σαφώς από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ.

Όλοι οι ανωτέρω υγρότοποι (ποταμοί, χείμαρροι, τεχνητές λίμνες και ταμιευτήρες) προτείνεται να αποτελέσουν επισκέψιμους τόπους εντασσόμενοι στο ευρύτερο οικοτουριστικό κύκλωμα της περιοχής. Προτείνεται να επιτρέπονται στην άμεσα ευρύτερη περιοχή τους μικρά κιάκια – σκιάδες, κιάκια περιβαλλοντικής πληροφόρησης, καθώς και η ερασιτεχνική αλιεία, εφ' όσον δεν αντίκειται σε ειδικότερους περιορισμούς που ενδέχεται να προκύψουν κατά την εκπόνηση των ΓΠΣ – ΣΧΟΑΠ . Απαγορεύονται οι κατασκευές και οι δραστηριότητες που μπορούν να αλλοιώσουν τον οικολογικό τους χαρακτήρα.

Ειδικότερα μέτρα προστασίας των υγροτόπων προτείνονται τα εξής:

- Διαρκής έλεγχος της ποιότητας των νερών ποταμών, λιμνών και ταμιευτήρων.
- Εγκατάσταση αυτομάτων σταθμών δικτύων παρακολούθησης στάθμης και ποιότητας νερού και υδρομετεωρολογικών σταθμών, προμήθεια εξοπλισμού παρατηρήσεων, φύλαξης και επικοινωνίας
- Διευθέτηση ποταμών και χειμάρρων
- Έλεγχος της χρήσης των φυτοφαρμάκων και ζιζανιοκτόνων στην λεκάνη απορροής που καταλήγει στους υγρότοπους.

B.4.10.1.5 Ακτές - Παραλίες

Η επαφή της περιοχής μελέτης με τα θαλάσσια νερά γίνεται στο βόρειο παραλιακό μέτωπο και στα νότια στο τμήμα του Δήμου Μίνωα – Πεδιάδας στο Λιβικό Πέλαγος. Τα θαλάσσια νερά, αν και δεν έχουν τη δυνατότητα χρήσης για ύδρευση και άρδευση όπως τα γλυκά νερά, εντούτοις αποτελούν έναν από τους βασικούς πλουτοπαραγωγικούς πόρους της περιοχής λόγω της προσέλκυσης μεγάλου αριθμού τουριστών και της ανάπτυξης του θαλάσσιου τουρισμού. Η ποιότητα των θαλάσσιων υδάτων στις κολυμβητικές ακτές καθορίζει σε μεγάλο βαθμό και την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

Το βόρειο παραλιακό μέτωπο της περιοχής μελέτης χαρακτηρίζεται ως επί το πλείστον από εκτεταμένες παραλίες εύκολα προσβάσιμες γεγονός που το κατέστησε το πιο ανεπτυγμένο τουριστικά και οικιστικά τμήμα. Η ανάπτυξη όμως αυτή επέφερε σημαντικές αλλοιώσεις στην ποιότητα των υδάτων τα οποία επιβαρύνονται από ρυπαντικούς φόρτους που προέρχονται από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Το ρυπαντικό φορτίο διατίθεται είτε απευθείας στα θαλάσσια ύδατα από τις παρακείμενες δραστηριότητες (κατοικίες, τουριστικές εγκαταστάσεις, λιμενικές εγκαταστάσεις, απόπλυση των χερσαίων εγκαταστάσεων όπως π.χ. δρόμοι, λιμενοβραχίονες, αεροδιάδρομος, κτλ.), είτε μέσω των ποταμών και χειμάρρων που εκβάλλουν στη θάλασσα μεταφέροντας ρυπαντικό φορτίο από την ενδοχώρα (π.χ. αγροχημικά, αστικά και βιομηχανικά λύματα, απορρίμματα, μπάζα, κτλ.).

Προκειμένου λοιπόν να προστατευτούν οι ακτές και τα θαλάσσια ύδατα από την ρύπανση θα πρέπει να εφαρμοστούν όλα τα προτεινόμενα από την παρούσα μελέτη έργα, μέτρα και δράσεις που προτείνονται για τις επιμέρους ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως ενδεικτικά αναφέρεται η κατασκευή και λειτουργία εγκαταστάσεων επεξεργασίας αστικών και βιομηχανικών λυμάτων, η απομάκρυνση των εγκαταστάσεων αποθήκευσης καυσίμων, παραγωγής τσιμέντου και του ΑΗΣ στα Λινοπεράματα, η απομάκρυνση του εμπορικού τμήματος του λιμένα Ηρακλείου και ειδικότερα του τμήματος φορτοεκφόρτωσης χύδην φορτίων, η λελογισμένη χρήση χημικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων στις καλλιέργειες, κτλ.

Κατά προτεραιότητα προτείνεται ο καθορισμός γραμμών αιγιαλού και παραλίας σε όλο το μήκος του θαλάσσιου μετώπου (βόρειο και νότιο θαλάσσιο μέτωπο), όπου δεν έχει καθοριστεί μέχρι σήμερα.

Προτείνεται η απαγόρευση της ρίψης μπάζων σε όλο το μήκος του παραλιακού μετώπου και γενικά η τροποποίηση της ακτογραμμής με μπαζώματα ή και εκσκαφές πλην των απολύτως απαραίτητων εργασιών για την κατασκευή των απαιτούμενων λιμενικών και λοιπών εγκαταστάσεων που προβλέπονται από την παρούσα μελέτη. Κατ' εξαίρεση προτείνεται η κατασκευή των απολύτως απαραίτητων έργων σε περιπτώσεις που παρατηρούνται φαινόμενα διάβρωσης των ακτών έπειτα από την εκπόνηση ειδικής ακτομηχανικής μελέτης.

Όσον αφορά στις ακτές κολύμβησης, που αποτελούν πόλους έλξης μεγάλου αριθμού κολυμβητών τη θερινή περίοδο, η κατάσταση είναι σαφώς βελτιωμένη, καθώς σύμφωνα με το πρόγραμμα παρακολούθησης των ακτών κολύμβησης και ειδικότερα βάσει των δειγματοληψιών και αναλύσεων της θερινής περιόδου του έτους 2011 διαπιστώθηκε ότι όλες οι παρακολουθούμενες ακτές ήταν κατάλληλες για κολύμβηση καθώς σε καμία περίπτωση δεν διαπιστώθηκε παραβίαση των επιτακτικών ορίων. Πολύ υψηλά ήταν και τα ποσοστά

συμμόρφωσης με τα ενδεικτικά-επιθυμητά όρια, τα οποία για την Περιφέρεια Κρήτης, άρα και για την περιοχή μελέτης ήταν 100% .

Σε όλες τις παραλίες που περιλαμβάνουν κατάλληλα ύδατα κολύμβησης ισχύει και θα πρέπει να εφαρμόζεται από τις αρμόδιες υπηρεσίες η υπ. αριθμ. Η.Π. 8600/416/Ε103 απόφαση "Ποιότητα και μέτρα διαχείρισης των υδάτων κολύμβησης, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2006/7/ΕΚ «σχετικά με την διαχείριση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης και την κατάργηση της οδηγίας 76/160/ΕΟΚ», του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Φεβρουαρίου 2006".

Σε όλη την έκταση των κολυμβητικών ακτών προτείνεται η απαγόρευση οποιασδήποτε είδους δόμησης και επιτρέπονται μόνον λυόμενες κατασκευές που θα τοποθετούνται πριν την έναρξη της κολυμβητικής περιόδου και θα απομακρύνονται υποχρεωτικά αμέσως μετά την λήξη της με αποκλειστικό σκοπό την εξυπηρέτηση των λουομένων, όπως είναι οι χημικές τουαλέτες, αποδυτήρια, κάδοι απορριμμάτων, πύργοι για ναυαγοσώστες, υποδομές για εξυπηρέτηση θαλάσσιων σπορ και άλλες συναφείς εγκαταστάσεις.

Ειδική μέριμνα προτείνεται να λαμβάνεται από τις υπηρεσίες καθαριότητας των Δήμων για την τοποθέτηση ικανού αριθμού κάδων απορριμμάτων και ανακύκλωσης συσκευασιών στις παραλίες κολύμβησης και για την τακτική αποκομιδή τους κατά τις περιόδους αιχμής.

B.4.10.1.6 Προστασία του τοπίου

Με το Ν. 3827/2010 ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου που υπογράφηκε στη Φλωρεντία το 2000. Σε εφαρμογή του νόμου αυτού απαιτείται η χάραξη μιας εθνικής πολιτικής για το τοπίο (φυσικό, αγροτικό, αστικό και περιαστικό). Η πολιτική αυτή πρέπει να αποκτήσει επιχειρησιακό χαρακτήρα με την εκπόνηση σχετικού προγράμματος που θα περιλαμβάνει οριζόντια μέτρα γενικού χαρακτήρα και ειδικές παρεμβάσεις σε σημαντικά στοιχεία του τοπίου της περιοχής. Το πρόγραμμα αυτό προτείνεται να συγκροτήσει καταλόγους τοπίων, έργων προστασίας και ανάδειξης των τοπίων, μέτρα συμμόρφωσης των κατασκευών στην κλίμακα και την ιδιαιτερότητα των τοπίων, κτλ.

Πιο αναλυτικά τα προτεινόμενα μέτρα προστασίας – ανάδειξης του τοπίου είναι:

- Η συγκρότηση οριστικών καταλόγων τοπίων και έργα προστασίας και ανάδειξης επιλεγμένων τοπίων
- Η εκπόνηση ειδικών διαχειριστικών σχεδίων για τα στοιχεία γεωμορφολογικού ενδιαφέροντος (σπήλαια – βάραθρα - βραχώδεις σχηματισμοί, φαράγγια, λοφώδεις σχηματισμοί, κ.λ.π.).

- Εκπόνηση ειδικών διαχειριστικών σχεδίων για τα στοιχεία ιστορικού –αρχαιολογικού - πολιτιστικού ενδιαφέροντος.
- Δημιουργία βασικών κατασκευαστικών και μορφολογικών προτύπων για την εκτέλεση έργων υποδομών (οδοποιία, κατασκευές δημόσιων κτιρίων, εγγειοβελτιωτικά, διαμορφώσεις χώρων, κ.λ.π.), έτσι ώστε να διατηρηθεί η αισθητική του τοπίου με βάση την ιστορία και τον πολιτισμό των περιοχών αυτών. Κατασκευές που αλλοιώνουν τη φυσικότητα του τοπίου θα πρέπει να αντικαθίστανται .
- Δρόμοι με απότομες κλίσεις, οι οποίοι, εκτός από την πρόκληση διάβρωσης του εδάφους, διακόπτουν και τη φυσική συνέχεια του φυσικού τοπίου πρέπει να τύχουν ειδικής μελέτης αποκατάστασης του τοπίου
- Εναέρια καλώδια ηλεκτρικού ρεύματος και τηλεπικοινωνιών πρέπει να απομακρυνθούν όπου η χρήση τους μπορεί να αντικατασταθεί από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.
- Εκπόνηση μελέτης για τη διαχείριση των πυλώνων ΔΕΗ που διασχίζουν περιφερειακές ζώνες των περιοχών NATURA, ώστε να αποφευχθεί, τόσο ο κίνδυνος πυρκαγιών, όσο και η αισθητική αλλοίωση του τοπίου.

B.4.10.1.7 Προστασία της βιοποικιλότητας

Η διατήρηση και προστασία της βιοποικιλότητας θεσμοθετήθηκε πρόσφατα με τον Ν. 3937/2011 *"ως πολύτιμου, αναντικατάστατου και σπουδαίας σημασίας εθνικού κεφαλαίου"*. Τα μέτρα, οι όροι και οι περιορισμοί που αναφέρονται στον νόμο αυτό καθώς επίσης στον Ν. 1650/1986, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει και στις Υ.Α. που εκδόθηκαν κατ' εφαρμογή των διατάξεων αυτών και συγκεκριμένα η ΚΥΑ Η.Π.37338/1807/Ε.103 ΦΕΚ 1495/Β/2010 όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με την ΚΥΑ Η.Π.8353/276/Ε103 ΦΕΚ 415/Β/2012.

Στην προστασία της βιοποικιλότητας συμβάλλουν εξάλλου όλες οι προτάσεις που προαναφέρθηκαν για τις ιδιαίτερες κατηγορίες του φυσικού περιβάλλοντος και συγκεκριμένα για:

- τις προστατευόμενες περιοχές του εθνικού καταλόγου Natura 2000
- τις λοιπές φυσικές περιοχές
- τα δάση – δασικές εκτάσεις – αναδασωτέες περιοχές
- τους υγρότοπους (ποταμοί, ρέματα, τεχνητές λίμνες)
- τις ακτές - παραλίες
- το τοπίο

Ειδικότερα μέτρα προστασίας της βιοποικιλότητας προτείνονται τα ακόλουθα:

- Εκπόνηση ειδικών διαχειριστικών σχεδίων για τα αυτόχθονα, ενδημικά και σπάνια φυτά, όπως επίσης και για τα «μνημειώδη δέντρα»
- Διαρκής απογραφή πληθυσμού κάθε είδους πανίδας και ορνιθοπανίδας

- Παρακολούθηση και καταγραφή ακριβούς θέσης αναπαραγωγής σπάνιων, ασυνήθιστων και απειλούμενων ειδών με σκοπό την ανάληψη ειδικών μέτρων προστασίας τους.
- Τοπικές και περιοδικές απαγορεύσεις πρόσβασης ή ανάπτυξης υπαίθριων δραστηριοτήτων για την αποφυγή ενόχλησης σπάνιων και απειλούμενων ειδών (π.χ. αρπακτικά πουλιά, νερόλακκοι αναπαραγωγής αμφιβίων-υδρόβιων ασπόνδυλων, κτλ.).

B.4.10.2 Θαλάσσιο περιβάλλον

Βασικό πρόσφατο θεσμικό πλαίσιο στην εθνική νομοθεσία είναι ο νόμος 3983 / 11 «Εθνική στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την οδηγία 2008/56/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 2008 και άλλες διατάξεις», ο οποίος αποσκοπεί στην επίτευξη και διατήρηση καλής περιβαλλοντικής κατάστασης στο θαλάσσιο περιβάλλον το αργότερο έως το έτος 2020, αλλά και στη διαμόρφωση και εφαρμογή εθνικής περιβαλλοντικής στρατηγικής για την προστασία και διαχείριση των θαλάσσιων υδάτων. Η εφαρμογή του νόμου θα επιφέρει σημαντικά θετικά αποτελέσματα στην θαλάσσια και παράκτια περιοχή του ΡΣΗ. Εξάλλου στις ενέργειες του ΟΡΣΗ πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η Πράσινη Βίβλος για μία θαλάσσια πολιτική για την Ένωση / [COM(2010) 494 / «Γνώσεις για τη θάλασσα 2020: θαλάσσιες παρατηρήσεις και δεδομένα για μία έξυπνη και βιώσιμη ανάπτυξη» [COM(2010) 461 / «Ένας οδικός χάρτης για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό: επίτευξη κοινών αρχών στην Ευρωπαϊκή Ένωση» [COM(2008) 791 τελικό / «στρατηγική για το θαλάσσιο περιβάλλον»

Σύμφωνα με το νόμο αυτό στην ελληνική επικράτεια καθορίζονται οι εξής θαλάσσιες υποπεριοχές της Μεσογείου:

- Αιγαίο Πέλαγος – Θάλασσα Λεβαντίνης
- Ιόνιο Πέλαγος και
- Αδριατική θάλασσα.

Για κάθε μία από τις περιοχές αυτές σύμφωνα με τον ίδιο νόμο πρέπει να αναπτυχθούν θαλάσσιες στρατηγικές μέσω της εκπόνησης σχεδίων δράσης, τα οποία εμπεριέχουν τα απαραίτητα προστατευτικά μέτρα για τη διατήρηση της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης των θαλάσσιων υποπεριοχών. Για την περίπτωση του ΡΣΗ ιδιαίτερη σημασία έχει ο καθορισμός σχεδίου δράσης για τη θαλάσσια υποπεριοχή του Αιγίου Πελάγους.

Σε ό,τι αφορά στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος της περιοχής του ΡΣΗ, στο πλαίσιο μιας στρατηγικής για τον περιορισμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στις παράκτιες περιοχές, προτείνεται η εξειδίκευση στο σχέδιο δράσης της θαλάσσιας υποπεριοχής του Αιγαίου Πελάγους των εξής ειδικών στόχων:

- μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, προκαλούμενων από τα πλοία (δέσμευση του άνθρακα, μείωση των εκπομπών ΝΟx που προέρχονται από τα πλοία), τα οποία κινούνται από και προς τον λιμένα Ηρακλείου, τα αλιευτικά καταφύγια και τις μαρίνες.
- μετάβαση από τις οδικές μεταφορές στις θαλάσσιες μεταφορές, όπου αυτό είναι εφικτό στις ενδοπεριφερειακές μετακινήσεις (π.χ. Ηράκλειο – Χανιά με ενδιάμεσες στάσεις), αλλά και γενικότερα
- αποτροπή - απαγόρευση ρυπογόνων απορρίψεων στη θάλασσα, τόσο από πλοία, όσο και από τις χερσαίες δραστηριότητες (οικιστική, τουρισμός, αγροτική δραστηριότητα – απόπλυση εδαφών και κατάληξη εσωτερικών υδάτων που μεταφέρουν ρυπογόνα φορτία με φυτοφάρμακα, κλπ),
- ανάπτυξη των αειφόρων μορφών θαλάσσιου τουρισμού και εναλλακτικών μορφών γενικότερα που σχετίζονται με την προστασία των ακτών, κλπ

Επίσης στο ίδιο σχέδιο δράσης προτείνεται να αντιμετωπιστούν τα εξής ζητήματα :

- η υπεραλίευση (με συνέπειες στην αλιεία), η προστασία των κητοειδών από την παρεμπόμπουσα αλίευση και γενικότερα η προστασία των δελφινιών
- η κλιματική αλλαγή (με συνέπειες στην αλιεία και στον παράκτιο τουρισμό)-
- η ρύπανση από χερσαίες πηγές, όπως οι εισροές λιπασμάτων πλουσίων σε άζωτο και φώσφορο που προέρχονται από διάφορες πηγές – γεωργία, υδατοκαλλιέργειες, ή οργανικών υλών από υπονόμους, ποτάμια ύδατα, κλπ , ή μικροβιακών παθογόνων οργανισμών, κλπ.
- η οξίνιση των θαλασσών-
- η ρύπανση που οφείλεται σε απορρίψεις των πλοίων-
- η επιταχυνόμενη μείωση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας (με συνέπειες για την αξιοποίηση του δυναμικού της «γαλάζιας βιοτεχνολογίας»)-
- ο κίνδυνος μη περαιτέρω άσκησης ανθρώπινων δραστηριοτήτων (αλιεία, τουρισμός, αναψυχή)
- η ρύπανση των θαλάσσιων υδάτων σε βαθμό που να τίθεται σε κίνδυνο η ανθρώπινη υγεία σε περίπτωση κολύμβησης.

Η σύνταξη του ως άνω σχεδίου δράσης προτείνεται να εμπεριέχει και πρόγραμμα δράσης με χρηματοδότηση έργων που έχουν σχέση με τη θάλασσα και τις παράκτιες περιοχές, που ειδικά στην Κρήτη, το πρώτο σε ιεράρχηση έργο προτείνεται να είναι η ανάπτυξη - εξυγίανση του θαλάσσιου μετώπου στην περιοχή του ΡΣΗ, από το ανατολικό μέχρι το δυτικό του άκρο, και στην συνέχεια η δημιουργία βάσης δεδομένων σχετικά με τις δυνατότητες κοινοτικής χρηματοδότησης για τα έργα που έχουν σχέση με τη θάλασσα και τις παράκτιες εκτάσεις. ·

B.4.10.2.1 Θαλάσσια ρύπανση

Η θαλάσσια ρύπανση αφορά βασικά το βόρειο παραλιακό μέτωπο της περιοχής μελέτης, στο οποίο συγκεντρώνεται το συντριπτικό ποσοστό της οικιστικής χρήσης και των τουριστικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων. Η παραλιακή αυτή ζώνη δέχεται τη μεγαλύτερη ένταση του τουριστικού ρεύματος όχι μόνον της περιοχής μελέτης, αλλά και ολόκληρης της Π.Ε. Ηρακλείου το οποίο συνεπάγεται ότι ολόκληρο το θαλάσσιο μέτωπο δέχεται τις αντίστοιχες περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την ανάπτυξη αυτή.

Η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης εντάσσεται στο πλαίσιο της γενικότερης θαλάσσιας στρατηγικής με την εκπόνηση ειδικού σχεδίου δράσης για την υποπεριοχή του Αιγαίου Πελάγους όπως ήδη προαναφέρθηκε. Εξάλλου οι προτάσεις της παρούσας μελέτης για τα δίκτυα αποχέτευσης, την απομάκρυνση των βιομηχανικών μονάδων και των μονάδων αποθήκευσης καυσίμων από τα Λινοπεράματα, την απομάκρυνση του αεροδρομίου, την απαγόρευση ανάπτυξης υδατοκαλλιεργειών σε όλο το παραλιακό μέτωπο, τον δραστικό περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης, κτλ. συμβάλλουν τα μέγιστα στην αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης. Ειδικά για τη ναυτιλία, οι ναυτιλιακές δραστηριότητες πρέπει να πραγματοποιούνται με τέτοιο τρόπο, ώστε να εξασφαλίζεται η προστασία των παράκτιων οικοσυστημάτων, σύμφωνα και με τους κανόνες, τα πρότυπα και τις διαδικασίες που προβλέπονται από τις σχετικές Διεθνείς Συμβάσεις (πχ, Δίκαιο Θάλασσας / UNCLOS, MARPOL, SOLAS, Σύμβαση Βαρκελώνης και σχετικά Πρωτόκολλα).

B.4.10.3 Ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων

Η ορθολογική διαχείριση και προστασία των υδατικών πόρων αποτελεί μέγιστη προτεραιότητα για την περιοχή μελέτης στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης πολιτικής που λαμβάνει σοβαρά υπόψη παράλληλα με τις ανθρώπινες ανάγκες και τις απαιτήσεις των οικοσυστημάτων.

Οι υδάτινοι πόροι στην περιοχή μελέτης περιλαμβάνουν τα επιφανειακά και τα υπόγεια ύδατα, τα οποία από κοινού συνιστούν ένα ενιαίο υδρολογικό σύστημα και οι οποιοσδήποτε επιπτώσεις επηρεάζουν και τα δύο υποσυστήματα. Το βασικό χαρακτηριστικό του υδρολογικού συστήματος της περιοχής μελέτης είναι ότι οι ποσότητες των επιφανειακών νερών είναι πολύ περιορισμένες και έχουν έντονη εποχιακή διακύμανση, με τη ζήτηση να είναι αντιστρόφως ανάλογη της προσφοράς, δηλαδή τους θερινούς μήνες που είναι έντονη η ζήτηση η προσφορά υδάτινων πόρων μειώνεται, ενώ το αντίθετο συμβαίνει τη χειμερινή περίοδο. Επομένως η ορθολογική διαχείριση και εξασφάλιση των απαιτούμενων υδάτινων πόρων αποτελεί βασικό πυλώνα επί του οποίου εδράζεται η συνολική ανάπτυξη της περιοχής.

Στο πλαίσιο της παρούσας πρότασης για την περιοχή του ΡΣΗ εκτιμώνται στη συνέχεια οι αναμενόμενες επιπτώσεις / ανάγκες σε υδάτινους πόρους που δημιουργούν οι επιμέρους προτάσεις ανά τομέα (γεωργία, οικιστική χρήση, βιομηχανία, τουρισμός, κτλ.). Πιο συγκεκριμένα εκτιμάται:

- Αύξηση της κατανάλωσης νερού για ύδρευση, λόγω αναμενόμενης αύξησης του πληθυσμού ο οποίος προβλέπεται για το έτος 2025 σε 307.196 κατοίκους αυξημένος κατά 27% σε σχέση με τον πληθυσμό του 2001 (242.541 κάτ.). Η αύξηση αυτή αναμένεται να συντελεστεί κατά το μεγαλύτερο μέρος της στην παραλιακή αστικοποιημένη Χωρική Ενότητα όπου υπάρχουν και θα ενταθούν στο μέλλον οι ανάγκες σε ύδρευση τόσο του μόνιμου πληθυσμού όσο και των τουριστών. Σύμφωνα με την εκτίμηση των αναγκών του πληθυσμού σε ύδρευση από την μελέτη διαχείρισης υδατικών πόρων Κρήτης (2001) για το έτος 2021 που αντιστοιχεί σε 260 λίτ/κάτ./ημέρα εκτιμάται ότι το 2025 οι ημερήσιες ανάγκες του ΡΣΗ για ύδρευση των κατοίκων θα είναι περίπου 80 εκατ. λίτρα.
- Αύξηση της κατανάλωσης νερού για βιομηχανική χρήση η οποία προκύπτει από τις προτάσεις για χωροθέτηση νέων υποδοχέων βιομηχανίας – βιοτεχνίας και για εξυγίανση των υφιστάμενων άτυπων συγκεντρώσεων τόσο από την παρούσα μελέτη ΡΣΗ, όσο και από τις μελέτες ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ που εκπονούνται ή θα εκπονηθούν στο μέλλον για κάθε Δήμο, και οι οποίες πιθανόν θα προτείνουν ζώνες τοπικής σημασίας.
- Σταθεροποίηση με τάσεις μείωσης της κατανάλωσης νερού για τις τουριστικές δραστηριότητες στην παραλιακή – αστικοποιημένη Χωρική Ενότητα, λόγω των προτάσεων για βελτίωση και αναβάθμιση της ποιότητας των τουριστικών καταλυμάτων και την απαγόρευση εγκατάστασης νέων στην εκτός σχεδίου περιοχή. Στην ενδοχώρα αναμένεται μικρή αύξηση της κατανάλωσης νερού λόγω της προτεινόμενης ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού που είναι ήπιας μορφής και δεν έχουν τον χαρακτήρα του μαζικού παραθαλάσσιου τουρισμού του παραλιακού μετώπου.
- Σταθεροποίηση και ίσως μικρή αύξηση της κατανάλωσης του νερού στη γεωργία / κτηνοτροφία λόγω των προτεινόμενων έργων εκσυγχρονισμού και συντήρησης των αρδευτικών δικτύων, λόγω του περιορισμού των γεωτρήσεων και της επέκτασης των συλλογικών αρδευτικών δικτύων και τέλος λόγω της προώθησης / επέκτασης των βιολογικών εκμεταλλεύσεων και της εφαρμογής ορθών γεωργικών πρακτικών.
- Αύξηση της προσφερόμενης ποσότητας των υδάτινων πόρων με μικρότερη εποχιακή διακύμανση λόγω της υλοποίησης των υποδομών συγκράτησης των επιφανειακών υδάτων (φράγματα, ταμιευτήρες, λιμνοδεξαμενές), των εγκαταστάσεων αφαλάτωσης και των έργων εμπλουτισμού της υπόγειας υδροφορίας.
- Αύξηση της προσφερόμενης ποσότητας νερού από τη λειτουργία εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων τριτοβάθμιας επεξεργασίας των λυμάτων τα οποία θα μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν για άρδευση τόσο των γεωργικών εκτάσεων όσο κυρίως για

την άρδευση και την συντήρηση των κοινόχρηστων χώρων στο αστικό περιβάλλον, εξοικονομώντας έτσι πολύτιμους υδάτινους πόρους.

- Βελτίωση της ποιότητας των υδάτινων πόρων από την εφαρμογή των μέτρων αντιμετώπισης της ρύπανσης στους υδάτινους αποδέκτες και στο έδαφος, καθώς και από την εφαρμογή ορθών γεωργικών πρακτικών με δραστική μείωση της χρήσης χημικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, στροφή προς τις βιολογικές καλλιέργειες και χρήση εδαφοβελτιωτικών προϊόντων που θα μπορούν να παράγονται από τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας των λυμάτων.

Με βάση τα ανωτέρω για την κάλυψη των αυξημένων μελλοντικών αναγκών σε υδάτινους πόρους θα πρέπει πρωτίστως να δοθεί ιδιαίτερο βάρος στα έργα και τις δράσεις εξοικονόμησης των υδατικών πόρων και στα έργα εμπλουτισμού της υπόγειας υδροφορίας και δευτερευόντως στην κατασκευή νέων υποδομών οι οποίες είναι μεγαλύτερου κόστους και έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και στο υδρολογικό σύστημα της περιοχής, καθώς δεν είναι δυνατή η ακριβής εκτίμηση όλων των επηρεαζόμενων παραγόντων, άρα και των αναμενόμενων επιπτώσεων. Με τον τρόπο αυτό περιορίζονται οι επιπτώσεις και οι κίνδυνοι στη δημόσια υγεία και τη βιοποικιλότητα και διασφαλίζεται μακροπρόθεσμα η διαθεσιμότητα των υδατικών πόρων (βιώσιμη διαχείριση). Συγκεκριμένα για την ορθολογική και αειφόρο ανάπτυξη των υδατικών πόρων της περιοχής του ΡΣΗ αναφέρονται οι ακόλουθες προτάσεις οι οποίες θα πρέπει να επικαιροποιηθούν μετά την ολοκλήρωση της υπό εκπόνηση μελέτης Σχεδίου Διαχείρισης των Υδατικών Διαμερισμάτων της Κρήτης²:

- Εξοικονόμηση της χρήσης του νερού με τη συνεχή συντήρηση των υφιστάμενων δικτύων και την αντικατάσταση των παλιών με σύγχρονου τύπου για την ελαχιστοποίηση των απωλειών.
- Κατασκευή σύγχρονων δικτύων ύδρευσης και αντικατάσταση ή συντήρηση των παλιών με την ενσωμάτωση σε αυτά "έξυπνων" συστημάτων παρακολούθησης των απωλειών πόσιμου νερού και διαχείρισή τους μέσω γεωπληροφορικών συστημάτων (GIS) με προτεραιότητα στο σύστημα ύδρευσης της κεντρικής μητροπολιτικής χωρικής υποενοότητας.

² Αντικείμενο της υπό εκπόνηση μελέτης Σχεδίου Διαχείρισης των Υδατικών Διαμερισμάτων της Κρήτης, είναι η σύνταξη προτάσεων για την αντιμετώπιση των ζητημάτων της εκτίμησης και ανάλυσης των ανθρωπογενών πιέσεων και των επιπτώσεων τους, της οικονομικής ανάλυσης των χρήσεων ύδατος (συνεκτιμώντας τις προβλέψεις και τα προγραμματικά μεγέθη της παρούσας μελέτης για την περιοχή του ΡΣΗ), με πρόγραμμα παρακολούθησης της κατάστασης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, με πρόγραμμα μέτρων για την προστασία και αποκατάσταση των συστημάτων, με σχέδιο για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας και της ξηρασίας, κτλ.. Στις προτάσεις του ΡΣΗ θα συμπεριληφθούν οι προτάσεις της συγκεκριμένης μελέτης, εφόσον ο χρόνος εκπόνησης των δύο μελετών το επιτρέψει.

- Λήψη μέτρων από τους αρμόδιους ΤΟΕΒ για τον έλεγχο του τρόπου, του χρόνου και του ρυθμού άρδευσης και εφαρμογή νέων τεχνολογιών που μειώνουν την κατανάλωση νερού
- Κατασκευή νέων υποδομών συγκράτησης της ροής των επιφανειακών νερών με τη χρήση ταμιευτήρων ή με τη χρήση έργων για εμπλουτισμό της υπόγειας υδροφορίας. Σε κάθε περίπτωση τα προτεινόμενα νέα έργα θα πρέπει να είναι μικρής κλίμακας, ώστε αντίστοιχου επιπέδου να είναι και οι επιπτώσεις τους. Όπου είναι τεχνικοοικονομικά εφικτό τα έργα συγκράτησης των υδάτων να συνδυάζονται με μικρά υδροηλεκτρικά έργα (ΜΥΗΕ) για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας σύμφωνα με τους περιορισμούς του ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ. Επίσης η δημιουργία νέων φραγμάτων σε ποταμούς και χείμαρρους θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη την διοχέτευση των απαιτούμενων ποσοτήτων νερού στις εκβολές για την διατήρηση των παραποτάμιων και παράκτιων οικοσυστημάτων.
- Πρόβλεψη και κατασκευή λιμνοδεξαμενών και φραγμάτων κατακράτησης των επιφανειακών υδάτων στις ορεινές περιοχές σε συνδυασμό με την επέκταση των δικτύων ύδρευσης και άρδευσης για την αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργικής γης και την τήρηση ορθών γεωργικών πρακτικών για την αντιμετώπιση του φαινομένου της ερημοποίησης.
- Αύξηση της συχνότητας και πύκνωση των σημείων δειγματοληψιών νερού σε επιφανειακά και υπόγεια ύδατα για την καταγραφή των απαραίτητων περιβαλλοντικών πληροφοριών και την αξιολόγηση της χημικής και οικολογικής κατάστασης όλων των υδατικών οικοσυστημάτων της περιοχής μελέτης.
- Προώθηση της κατασκευής μονάδων αφαλάτωσης συνδυαζόμενων με την χρήση ΑΠΕ με προτεραιότητα στην παραλιακή – αστικοποιημένη Χωρική Ενότητα για την κάλυψη των αναγκών σε ύδρευση.
- Η επεξεργασία των οικιακών κυρίως λυμάτων θα πρέπει να γίνεται σε τρίτοβάθμιο επίπεδο, ώστε να είναι δυνατή η επαναχρησιμοποίηση του παραγόμενου νερού για άρδευση, καθώς παράγει σημαντικά περιβαλλοντικά και οικονομικά οφέλη που σχετίζονται με την εξοικονόμηση υδατικών πόρων και την προστασία του περιβάλλοντος.
- Αυστηροί περιορισμοί ανόρυξης νέων γεωτρήσεων στις περιοχές με υποβαθμισμένη υδροφορία και προώθηση της κατασκευής / επέκτασης των συλλογικών δικτύων άρδευσης όπου είναι εφικτό.
- Ανάπτυξη υποδομών αντιπλημμυρικής προστασίας και κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων
- Θέσπιση θεσμικών περιορισμών στην χρησιμοποίηση απαιτητικών σε νερό φυτών σε κήπους και πρασιές και κατάρτιση προγράμματος για το απαιτούμενο νερό σε κοινόχρηστους δημοσίους χώρους

- Θέσπιση κινήτρων για την κατασκευή ιδιωτικών δεξαμενών και συστημάτων συλλογής ομβρίων υδάτων και μονάδων αφαλάτωσης για τους μεγάλους καταναλωτές (π.χ. ξενοδοχειακά συγκροτήματα)
- Κατάρτιση σχεδίων αντιμετώπισης κρίσεων ανεπάρκειας ύδατος σε τοπικό επίπεδο με ευθύνη των υπουργείων και των Περιφερειών.
- Λήψη μέτρων για τη σταδιακή αποδέσμευση του γεωργικού τομέα από την αλόγιστη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων και την υποστήριξη της εφαρμογής ορθών γεωργικών πρακτικών. Σταδιακή μεταστροφή προς τις βιολογικές εκμεταλλεύσεις με αντίστοιχη υποστήριξη από τον δευτερογενή τομέα.

B.4.10.4 Αντιμετώπιση της ρύπανσης (υδάτινοι πόροι, ατμόσφαιρα, έδαφος)

B.4.10.4.1 Αέρια ρύπανση

Η αέρια ρύπανση εντοπίζεται κυρίως στις αστικές περιοχές και προέρχεται κατά κύριο λόγο από την κυκλοφορία των οχημάτων και από τη λειτουργία των καυστήρων κεντρικής θέρμανσης των κατοικιών τους χειμερινούς μήνες. Όπως έχει ήδη αναφερθεί τους μεγαλύτερους κυκλοφοριακούς φόρτους συγκεντρώνει ο ΒΟΑΚ καθώς και το αστικό οδικό δίκτυο της κεντρικής – μητροπολιτικής ΧυΕ, η οποία και συγκεντρώνει τους μεγαλύτερους αέριους ρύπους στην περιοχή μελέτης. Η κατάσταση στην περιοχή αυτή επιβαρύνεται ακόμη περισσότερο από την λειτουργία του λιμανιού το οποίο κατά τους θερινούς μήνες αιχμής παρουσιάζει σημαντικά αυξημένη κίνηση πλοίων και οχημάτων που επιβαρύνουν την ατμόσφαιρα και από τη λειτουργία του αεροδρομίου που προκαλεί ακόμη μεγαλύτερη επιβάρυνση του αέρα, εξαιτίας της κίνησης των αεροσκαφών.

Όσον αφορά στο αεροδρόμιο η προγραμματιζόμενη μεταφορά του στο Καστέλι Πεδιάδος θα ανακουφίσει σημαντικά την κεντρική – μητροπολιτική ΧυΕ από τους αέριους ρύπους των αεροσκαφών, οι οποίοι κατά τη θερινή περίοδο είναι ιδιαίτερα αυξημένοι λόγω της αντίστοιχης αυξημένης κίνησης των αεροσκαφών. Βέβαια το πρόβλημα μεταφέρεται στην περιοχή του Καστελίου, η οποία όμως δεν είναι ήδη επιβαρυμένη και δεν περιλαμβάνει αστικό χώρο και συγκέντρωση πληθυσμού.

Η αέρια ρύπανση από την κίνηση των πλοίων και των αυτοκινήτων στο λιμάνι αναμένεται να μειωθεί κατά έναν βαθμό μετά την απομάκρυνση της λειτουργίας του εμπορευματικού τομέα μετά την κατασκευή και λειτουργία του νέου λιμένα στο Τυμπάκι και των λιμενικών εγκαταστάσεων από τα Λινοπεράματα. Επίσης η απομάκρυνση των εγκαταστάσεων φορτοεκφόρτωσης και αποθήκευσης καυσίμων από τα Λινοπεράματα θα ανακουφίσει την ατμόσφαιρα από την παραγωγή πτητικών ουσιών που περιέχουν τα καύσιμα και που δημιουργούνται κατά την φορτοεκφόρτωση. Επίσης η προγραμματιζόμενη διακοπή

λειτουργίας του ΑΗΣ Λινοπεραμάτων μετά την λειτουργία του αντίστοιχου ΘΗΣ στην Κορακιά θα ενισχύσει ακόμη περισσότερο τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα στην κεντρική – μητροπολιτική ΧυΕ από τα προϊόντα καύσης του πετρελαίου τα οποία παρά τις τεχνολογίες αντιρύπανσης που εφαρμόζονται εξακολουθούν να έχουν σημαντικούς ρυπαντικούς φόρτους.

Όσον αφορά στην ρύπανση που προκαλείται από τους καυστήρες των κατοικιών τους χειμερινούς μήνες, προτείνεται να εξεταστεί η κατασκευή δικτύου και η χρήση του φυσικού αερίου για οικιακή χρήση με προτεραιότητα στην κεντρική – μητροπολιτική ΧυΕ. Η προγραμματιζόμενη κατασκευή του ενεργειακού κέντρου στην Κορακιά που περιλαμβάνει εγκαταστάσεις αποθήκευσης υγροποιημένου φυσικού αερίου θα πρέπει να προβλέψει σε πρώτη φάση την επάρκεια σε ποσότητες του φυσικού αερίου που θα αποθηκεύεται και την κατασκευή δικτύου διανομής με σκοπό την σταδιακή αντικατάσταση των συμβατικών λεβήτων πετρελαίου με λέβητες φυσικού αερίου που παράγουν σημαντικά χαμηλότερους ρύπους. Ταυτόχρονα η σταδιακή ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων σε συνδυασμό με την ενσωμάτωση της βιοκλιματικής συνιστώσας σε όλο το φάσμα του πολεοδομικού και αρχιτεκτονικού σχεδιασμού θα συμβάλλει στην εξοικονόμηση ενέργειας, άρα και στην μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων. Γενικά η επιδίωξη είναι η λειτουργία της πόλης και του αστικού χώρου γενικότερα να επιτυγχάνεται στο πλαίσιο των πολιτικών της μηδενικής κατανάλωσης ενέργειας.

Ως προς την κίνηση των οχημάτων εντός της πόλης του Ηρακλείου προτείνεται να εξεταστεί το ενδεχόμενο δημιουργίας μιας ζώνης "πράσινου" κυκλοφοριακού δακτυλίου που να καλύπτει κατά προτεραιότητα την παλιά πόλη, η οποία σε συνδυασμό με την εφαρμογή προγράμματος εκτεταμένων πεζοδρομήσεων για τον σταδιακό αποκλεισμό του Ι.Χ. από το κέντρο της πόλης και την δρομολόγηση "καθαρών" μέσων μαζικών μεταφορών (λεωφορεία με βιοντίζελ, θερμικά λεωφορεία, δημιουργία δικτύου τραμ) μπορεί πραγματικά να καταστήσει το Ηράκλειο μια πρότυπη πράσινη πόλη.

Σε ό,τι αφορά τους αέριους ρύπους που παράγουν οι βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες που λειτουργούν στην ΒΙΠΕ Ηρακλείου, αλλά και στις υπόλοιπες βιομηχανικές και βιοτεχνικές ζώνες της περιοχής μελέτης, θα πρέπει να τηρούνται αυστηρά οι εγκεκριμένοι περιβαλλοντικοί όροι και να ενσωματώνονται υποχρεωτικά τεχνολογίες αντιρύπανσης.

Τέλος, για την μείωση των εκπομπών αιωρούμενων σωματιδίων επιβάλλεται να σκεπάζονται τα φορτηγά κατά τη μεταφορά των αδρανών υλικών από τα λατομεία, και των μπαζών από τα υλικά κατεδαφίσεων.

B.4.10.4.2 Ρύπανση του εδάφους και του υπεδάφους

Οι πηγές ρύπανσης τους εδάφους και του υπεδάφους στην περιοχή μελέτης συνοψίζονται στα εξής:

- στη απευθείας διάθεση των ανεπεξέργαστων ή πλημμελώς επεξεργασμένων υγρών οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων που γίνεται είτε σε απορροφητικούς βόθρους είτε στους φυσικούς αποδέκτες (ρέματα, χείμαρροι).
- στη ανεξέλεγκτη απόρριψη των προϊόντων εκσκαφής και κατεδαφίσεων, που γίνεται συνήθως στους φυσικούς αποδέκτες (ρέματα, χείμαρροι), λόγω της έλλειψης κατάλληλου χώρου υποδοχής και επεξεργασίας.
- στην διάθεση των ανεπεξέργαστων καταλοίπων των κτηνοτροφικών μονάδων
- στην ανεξέλεγκτη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων στις γεωργικές καλλιέργειες τα οποία εισχωρούν στο υπέδαφος και μολύνουν την υπόγεια υδροφορία.
- στη διάθεση των υγρών αποβλήτων των τυροκομικών μονάδων, των ελαιοτριβείων, των οινοποιείων των αποστακτηρίων ρακής, καθώς και των μονάδων επεξεργασίας μαρμάρου που διοχετεύονται στους φυσικούς αποδέκτες.

Τα βασικά μέτρα περιορισμού της ρύπανσης του εδάφους που προτείνονται από την παρούσα μελέτη και των οποίων η εφαρμογή πρέπει να ελέγχεται από τις αρμόδιες υπηρεσίες είναι:

- η στροφή προς τις βιολογικές καλλιέργειες,
- η αντικατάσταση των χημικών λιπασμάτων με εδαφοβελτιωτικά που θα παράγονται από τη λυματολάσπη των βιολογικών καθαρισμών, είτε από την επεξεργασία των αποβλήτων των ελαιουργείων, είτε από την επεξεργασία των κτηνοτροφικών αποβλήτων (κοπριά ζώων),
- η τήρηση ορθών γεωργικών πρακτικών σε εφαρμογή της ΚΑΠ.

Επίσης η διαχείριση των απορριμμάτων προτείνεται να περιλαμβάνει επέκταση των προγραμμάτων ανακύκλωσης, ώστε να καταλήγουν οι μικρότερες δυνατές ποσότητες στους Χώρους Υγειονομικής Ταφής εξασφαλίζοντας την επέκταση του χρονικού ορίου λειτουργίας τους και την αποφυγή της δημιουργίας νέων ΧΥΤΑ που έχουν μεγάλο κόστος κατασκευής και προκαλούν κοινωνικές αντιδράσεις στους χώρους εγκατάστασής τους.

Όσον αφορά στις κτηνοτροφικές μονάδες και ειδικά τα ζωικά απόβλητα τα οποία είναι φορείς νοσογόνων μικροοργανισμών, που μπορούν να μεταδοθούν στον άνθρωπο μέσω μολυσμένου νερού ή τροφίμων, προτείνεται να καθαρίζονται συστηματικά οι εγκαταστάσεις ενσταυλισμού των ζώων. Για την ελάττωση του μικροβιακού φορτίου των αποβλήτων, προτείνεται να λαμβάνονται μέτρα, όπως παρατεταμένη παραμονή τους στις εγκαταστάσεις επεξεργασίας και απολύμανση της τεχνικής απορροής με χλωρίωση.

B.4.10.5 Προστασία από την ερημοποίηση

Ένας σοβαρός περιβαλλοντικός κίνδυνος που απειλεί τον αγροτικό χώρο της Κρήτης και επομένως της περιοχής μελέτης είναι το φαινόμενο της ερημοποίησης. Για την αντιμετώπιση του φαινομένου της ερημοποίησης προτείνεται η επικαιροποίηση και η άμεση ενεργοποίηση του "Ελληνικού Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά της Ερημοποίησης" που εγκρίθηκε με την ΚΥΑ 99605/3719 (ΦΕΚ 974/Β/2001). Πιο συγκεκριμένα να συσταθεί το Ανεξάρτητο Εθνικό Συμβούλιο Γαιών, να εκπονηθούν τα περιφερειακά σχέδια δράσης για την καταπολέμηση της ερημοποίησης, να διεξαχθεί επιστημονική έρευνα και οι απαραίτητες απογραφές και χαρτογραφήσεις για τη διερεύνηση του φαινομένου, να εγκατασταθεί ειδικός εξοπλισμός παρακολούθησης και να ληφθούν μέτρα και ειδικές δράσεις για τη γεωργία (τεχνικά και καλλιεργητικά μέτρα κατά της διάβρωσης του εδάφους, μείωση των απωλειών και αύξηση της αποθήκευσης του εδαφικού ύδατος, ανάπτυξη και επέκταση ξηρικών καλλιεργειών, ενθάρρυνση παραδοσιακών γεωργικών πρακτικών, κτλ.), τα δάση (ρύθμιση ιδιοκτησιακού καθεστώτος, επανεγκατάσταση της φυσικής βλάστησης, αντιμετώπιση της εκχέρσωσης, κτλ.), την κτηνοτροφία (εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης και εκμετάλλευσης των βοσκοτόπων, διερεύνηση εναλλακτικών πηγών ζωοτροφών, κτλ.) και τους υδάτινους πόρους (προώθηση πρακτικών ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης του αρδευτικού ύδατος, εφαρμογή ειδικής τιμολογιακής πολιτικής, εφαρμογή ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης του αρδευτικού ύδατος, θεσμοθέτηση περιορισμών στην χρησιμοποίηση και καλλιέργεια υδροβόρων φυτών και καλλιεργειών, κτλ.). Σύμφωνα με το εν λόγω Σχέδιο, η ανατολική Κρήτη, άρα και η περιοχή μελέτης του ΡΣΗ αποτελεί περιοχή προτεραιότητας για την πιλοτική εφαρμογή και τη χωρική εξειδίκευση του σχεδίου δράσης.

Τα μέτρα που προτείνεται να ληφθούν σύμφωνα με το ως άνω εγκεκριμένο εθνικό σχέδιο δράσης, εξειδικεύονται για την περίπτωση του Ρυθμιστικού Σχεδίου Οικιστικού Συγκροτήματος Ηρακλείου ως εξής:

- εκπόνηση περιφερειακού σχεδίου δράσης για την καταπολέμηση της ερημοποίησης σε συνεργασία με την Περιφέρεια Κρήτης, τους ΟΤΑ, τις ΜΚΟ, τους παραγωγικούς φορείς, τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των αγροτών, κτλ.
- τα εκπονούμενα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ προτείνεται να λαμβάνουν υπόψη την αντιμετώπιση του φαινομένου της ερημοποίησης κατά τον σχεδιασμό τους και να επιτρέπουν χρήσεις γης που θα διασφαλίζουν την αειφορία και κατά περίπτωση, είτε θα προλαμβάνουν το φαινόμενο, είτε θα το αντιμετωπίζουν κατά το δυνατόν, είτε θα συντελούν στην αποκατάσταση των περιοχών που έχουν πληγεί.
- διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας με συνεργασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με τα ΑΕΙ και ΤΕΙ της Χώρας και των απαραίτητων απογραφών και χαρτογραφήσεων για τη διερεύνηση και παρακολούθηση του φαινομένου και την ανάπτυξη τεχνολογίας

αντιμετώπισής του από τα αρμόδια κρατικά ιδρύματα και μη κρατικούς φορείς που έχουν τη δυνατότητα αυτή. Ειδικά για την περίπτωση του Ρυθμιστικού Σχεδίου Ηρακλείου τα τοπικά ερευνητικά ιδρύματα (π.χ. Πολυτεχνείο και Πανεπιστήμιο Κρήτης, ΙΤΕ, ΙΘΑΒΙΚ, κτλ.) σε συνεργασία με την Περιφέρεια Κρήτης και τους ΟΤΑ, αλλά και το κεντρικό ερευνητικό Ινστιτούτο του ΕΘΙΑΓΕ προτείνεται να δραστηριοποιηθούν προς αυτή την κατεύθυνση για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Στο πλαίσιο της παρακολούθησης του φαινομένου κρίνεται απαραίτητη η εγκατάσταση σταθμών παρακολούθησης στην ευαίσθητη ζώνη για τη συλλογή στοιχείων και δεδομένων. Τα στοιχεία αυτά θα επιτρέψουν τον ακριβή προσδιορισμό των προβληματικών περιοχών και του μεγέθους της υποβάθμισης από την ερημοποίηση.

Για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου της ερημοποίησης ενσωματώνονται στα προηγούμενα κεφάλαια ειδικότερες κατευθύνσεις στις προτάσεις του παρόντος ΡΣΗ σε όλους τους επιμέρους τομείς που επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα το φαινόμενο. Ειδικά για την περίπτωση της γεωργίας προτείνονται οι εξής δράσεις:

- η λήψη τεχνικών και καλλιεργητικών μέτρων κατά της διάβρωσης του εδάφους (π.χ. κατασκευή αναβαθμών, άροση παράλληλα με τις ισοϋψείς, έργα κατακράτησης των επιφανειακών υδάτων, κτλ.)
- η προώθηση και επέκταση των ξηρικών καλλιεργειών και των καλλιεργειών με μικρές απαιτήσεις σε νερό ιδιαίτερα στις περιοχές που δεν καλύπτονται από δίκτυα άρδευσης.
- οι περιοχές με έντονο πρόβλημα ερημοποίησης και έλλειψης υδάτινων πόρων και οι αγροτικές εκτάσεις εδαφών χαμηλής οργανικής περιεκτικότητας, θα πρέπει να ενταχθούν σε καθεστώς περιβαλλοντολογικά ευαίσθητων περιοχών σύμφωνα με την υπό αναθεώρηση ΚΑΠ.
- η ενθάρρυνση παραδοσιακών πρακτικών, ιδίως της ελαιοκομίας και η θέσπιση κινήτρων εφαρμογής αειφόρων γεωργικών πρακτικών.
- εφαρμογή του μέτρου της δάσωσης γεωργικών εκτάσεων χαμηλής παραγωγικότητας.
- επιτάχυνση των διαδικασιών κατάρτισης δασικού κτηματολογίου.

B.4.10.6 Αστικό περιβάλλον

B.4.10.6.1 Θόρυβος

Ο θόρυβος και κατ' επέκταση η ηχορύπανση είναι μια μορφή ρύπανσης, η οποία δεν έχει άμεσες επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον, έχει όμως έμμεσες επιπτώσεις σε όλους τους ζωντανούς οργανισμούς που διαβιούν σε ένα τέτοιο περιβάλλον. Οι κύριες πηγές ηχορύπανσης στην περιοχή μελέτης είναι:

- η κυκλοφορία των οχημάτων και ιδιαίτερα κατά μήκος των οδικών αξόνων ταχείας κυκλοφορίας
- η ευρύτερη περιοχή του πολιτικού αεροδρομίου, αλλά και των στρατιωτικών αεροδρομίων λόγω της υψηλής στάθμης θορύβου από τα αεροσκάφη

- οι τουριστικές περιοχές λόγω της λειτουργίας των κέντρων διασκέδασης και όλων των καταστημάτων υγειονομικών διατάξεων

Για την αντιμετώπιση του θορύβου και γενικότερα της ηχορύπανσης στις περιοχές κατοικίας προτείνονται τα ακόλουθα μέτρα:

- η τοποθέτηση φυσικών φυτοφρακτών ή τεχνητών ηχοφρακτών κατά μήκος των βασικών οδικών αρτηριών στις περιοχές που διέρχονται μέσα από περιοχές κατοικίας, ώστε να επιτυγχάνεται η ηχομόνωση
- η τοποθέτηση φυσικών φυτοφρακτών (υψηλό πράσινο) στις περιοχές που οι ζώνες κατοικίας γειτνιάζουν με βιομηχανικές και βιοτεχνικές περιοχές
- η κατασκευή παρακαμπτήριων οδών όλων των μικρών αστικών κέντρων για την εκτροπή της διαμπερούς κίνησης διερχόμενων οχημάτων μέσα από τους οικισμούς.
- η αποφυγή γειτνίασης ασύμβατων χρήσεων κατά τον σχεδιασμό των χρήσεων γης όπως είναι τα κέντρα διασκέδασης με τις ζώνες κατοικίας, οι βιοτεχνικές και βιομηχανικές ζώνες, κτλ.

Οι σημαντικότερες σημειακές πηγές θορύβου είναι αναμφισβήτητα τα αεροδρόμια της περιοχής μελέτης και συγκεκριμένα το αεροδρόμιο «Ν. Καζαντζάκης» στη Νέα Αλικαρνασσό και το στρατιωτικό αεροδρόμιο στο Καστέλι, αλλά και μελλοντικά το νέο πολιτικό αεροδρόμιο στο Καστέλλι. Ειδικά για την περιοχή του νέου αεροδρομίου επιβάλλεται η τήρηση των προβλεπόμενων αποστάσεων δόμησης και στις ήδη δομημένες περιοχές που θα παραμείνουν μετά την έναρξη λειτουργίας του νέου αεροδρομίου προτείνεται να ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα ηχομόνωσης.

B.4.10.6.2 Ακτινοβολίες

Οι ακτινοβολίες είναι ένας από τους παράγοντες, που υποβαθμίζουν το αστικό περιβάλλον και διακρίνονται σε δύο κατηγορίες τις ιονίζουσες και τις μη ιονίζουσες.

Σημαντικές πηγές μη ιονιζουσών ακτινοβολιών στο αστικό περιβάλλον της περιοχή μελέτης είναι:

- οι κεραίες κινητής τηλεφωνίας και τηλεπικοινωνιών, ορισμένες από τις οποίες έχουν εγκατασταθεί κοντά σε σχολεία
- οι κεραίες εκπομπής ραδιοτηλεοπτικών σημάτων
- το ραντάρ για τον έλεγχο της εναέριας κυκλοφορίας κατά τη φάση της προσέγγισης των αεροσκαφών στο αεροδρόμιο Ηρακλείου το οποίο έχει εγκατασταθεί στον έναν από τους δύο λόφους «Δύο Αοράκια» του Δήμου Ν. Αλικαρνασσού και εκπέμπει έντονη ακτινοβολία.

- οι γραμμές μεταφοράς μέσης και υψηλής τάσης, καθώς και οι υποσταθμοί της ΔΕΗ που διέρχονται ή βρίσκονται αντίστοιχα μέσα στο αστικό περιβάλλον.

Η εγκατάσταση κεραιών και σταθμών κινητής και σταθερής τηλεφωνίας, κεραιών εκπομπής ραδιοηλεκτρονικών σημάτων και ραντάρ ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας στην περιοχή του ΡΣΗ προτείνεται να λαμβάνει υπόψη επιπλέον της ασφάλειας των κατοίκων και των παραγωγικών δραστηριοτήτων από τα ηλεκτρομαγνητικά κύματα που είναι ο βασικότερος περιορισμός και τα εξής χωροταξικά κριτήρια:

- Αποστάσεις από τα προτεινόμενα οικο-πολιτιστικά δίκτυα και πόλους της περιοχής
- Αποστάσεις από αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία
- Αποστάσεις από τις προτεινόμενες παραγωγικές ζώνες κτηνοτροφίας, βιοτεχνίας – βιομηχανίας και χονδρεμπορίου

Επιπλέον η τοποθέτηση των υποδομών αυτών στον χώρο θα πρέπει να γίνεται σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία τηρώντας τις προβλεπόμενες αποστάσεις και επιπλέον προτείνεται να τηρούνται οι ίδιες αποστάσεις που ισχύουν για τις κατοικημένες περιοχές από τις προτεινόμενες οικο-πολιτιστικές διαδρομές, από τις προτεινόμενες ζώνες βιοτεχνίας – βιομηχανίας και χονδρεμπορίου, από τις προτεινόμενες ζώνες τουρισμού - αναψυχής και γενικά από όλες τις περιοχές που υπάρχει συγκέντρωση πληθυσμού και παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Πλησίον όλων των εγκαταστάσεων που εκπέμπουν ακτινοβολίες προτείνεται η ανάρτηση ειδικών πινακίδων προειδοποίησης του κοινού σε εμφανή σημεία για τον κίνδυνο έκθεσης σε υψηλές τιμές ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας, καθώς και η περιήφραξη των χώρων αυτών στις κατάλληλες αποστάσεις ώστε να αποτρέπεται η πρόσβαση μη εξειδικευμένων ατόμων σε αυτές.

Όσον αφορά στα δίκτυα υψηλής και υπερυψηλής τάσης μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας προτείνεται η απαγόρευση της δόμησης κατά μήκος της ζώνης δουλείας και ειδικά εντός των κατοικημένων περιοχών η ζώνη αυτή προτείνεται να περιλαμβάνεται και να διαμορφώνεται ως κοινόχρηστος χώρος (πράσινο, στάθμευση) στον οποίο θα αποτρέπεται η συνάθροιση ατόμων (π.χ. να μην περιλαμβάνει παιδικές χαρές, πλατείες, αθλητικές εγκαταστάσεις και άλλα συναφή). Κατά τον σχεδιασμό για κατασκευή – επέκταση νέων γραμμών μεταφοράς υψηλής και υπερυψηλής τάσης προτείνεται η αποφυγή κατοικημένων ζωνών, παραγωγικών ζωνών και παντός είδους πολυσύχναστων χώρων.

B.4.10.6.3 Οπτική ρύπανση

Η οπτική ρύπανση αφορά όλους εκείνους τους παράγοντες, οι οποίοι προκαλούν την αισθητική υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος όπως ενδεικτικά αναφέρονται οι διαφημιστικές πινακίδες, οι αφίσες, οι φωτεινές επιγραφές, οι κακόγουστες προσόψεις κτιρίων και καταστημάτων υγειονομικών διατάξεων, ιδιαίτερα στους παραθαλάσσιους τουριστικούς οικισμούς κ.ά., στοιχεία τα οποία από κοινού υποβαθμίζουν κυρίως την οικιστική περιοχή του Π.Σ. Ηρακλείου, αλλά και τα υπόλοιπα μικρά αστικά κέντρα της περιοχής μελέτης.

Για την αντιμετώπιση της οπτικής ρύπανσης στον αστικό χώρο προτείνονται τα ακόλουθα μέτρα:

- η θεσμοθέτηση περιορισμών για τις προσόψεις κτιρίων, καταστημάτων υγειονομικών διατάξεων και παραγωγικών εγκαταστάσεων και όρων για την τοποθέτηση διαφημιστικών πινακίδων επί αυτών με κατάλληλο μέγεθος
- απαγόρευση της τοποθέτησης διαφημιστικών πινακίδων στα πεζοδρόμια
- η πρόβλεψη και τοποθέτηση ειδικών σημείων αφισοκόλλησης σε επιλεγμένα σημεία του αστικού ιστού
- η απομάκρυνση των οχλουσών δραστηριοτήτων εκτός του αστικού ιστού
- η υπογειοποίηση των καλωδίων ηλεκτρικού ρεύματος και των τηλεπικοινωνιακών δικτύων με προτεραιότητα στους παραδοσιακούς, αξιόλογους και ενδιαφέροντες οικισμούς, καθώς και στους αρχαιολογικούς χώρους.
- η τακτική αποκομιδή των απορριμμάτων από τους δρόμους και η προμήθεια κατάλληλου εξοπλισμού από τους Δήμους για τον καθαρισμό των οδών (σκούπες ή εναλλακτικά πρόσληψη οδοκαθαριστών).

B.4.10.6.4 Φωτορύπανση

Με τον όρο φωτορύπανση νοούνται οι επιπτώσεις από τον υπερβολικό φωτισμό του αστικού περιβάλλοντος, με συνέπεια ο νυχτερινός ουρανός να είναι φωτεινός και λίγα ή και καθόλου ουράνια αντικείμενα να είναι ορατά. Για την αντιμετώπιση της φωτορύπανσης προτείνονται τα ακόλουθα:

- Η χρήση σύγχρονων φωτιστικών για τον φωτισμό των κοινόχρηστων χώρων που να εστιάζουν το φως κάθετα προς το έδαφος ή τα ενδιαφέροντα σημεία του αστικού περιβάλλοντος και να μην διαχέουν το φως οριζόντια ή προς τον ουρανό.
- Η εκπόνηση μελετών Η/Μ για τον φωτισμό μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και κοινοχρήστων χώρων, με σκοπό τον περιορισμό της φωτορύπανσης και την εξοικονόμηση ενέργειας.
- Ο περιορισμός των φωτεινών επιγραφών σε καταστήματα και διαφημιστικές πινακίδες με την πρόβλεψη κατάλληλων μεγεθών, ανάλογων με την κλίμακα του χώρου.

B.3 ΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΡΣΗ

Η κεντρική δράση διοικητικού χαρακτήρα για την εφαρμογή του ΡΣΗ είναι η συγκρότηση του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος οικιστικού συγκροτήματος Ηρακλείου (Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Ηρακλείου ή ΟΡΣΗ, εν συντομία). Προφανώς χωρίς τη δημιουργία του ΟΡΣΗ δεν είναι δυνατή η εφαρμογή του σχεδίου, και συνεπώς η δράση αυτή είναι κεντρική–ανεξάρτητα από την επί της ουσίας σημασία και άλλων δράσεων.

Στο πλαίσιο της παρούσας συγκυρίας επισημαίνεται ότι η κατάρτιση και θεσμοθέτηση του ΡΣΗ και η ίδρυση του Οργανισμού ΡΣΗ μπορεί να δράσουν θετικά για τη δημιουργία διεξόδων βιώσιμης ανάπτυξης, αντιμετωπίζοντας σταδιακά τις ήδη σοβαρές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην περιοχή μελέτης. Στο βαθμό όμως που ληφθούν έγκαιρα τα κατάλληλα μέτρα τα οποία προϋποθέτουν ένα ολοκληρωμένο ρυθμιστικό και πολεοδομικό σχεδιασμό - στρατηγικό πλαίσιο χωρικής ανάπτυξης που στηρίζεται σε ανάλογο αναπτυξιακό πρότυπο βιώσιμης ανάπτυξης που να λαμβάνει υπ' όψη την σημερινή συγκυρία, αλλά και την προοπτική της, δημιουργούνται περισσότερες πιθανότητες και δυνατότητες - ευκαιρίες ανασυγκρότησης και νέας πορείας. Η αναστροφή των φαινομένων της κρίσης μεταξύ των άλλων προϋποθέτει τη θεσμοθέτηση του ΡΣΗ, γιατί χωρίς ολοκληρωμένο ρυθμιστικό σχεδιασμό δεν είναι δυνατή η συντονισμένη και στοχευμένη αναπτυξιακή διαδικασία, σε συνδυασμό και με τη συγκρότηση του Οργανισμού ΡΣΗ που θα λειτουργήσει ως μοχλός εφαρμογής του προγράμματος ΡΣ.

Ο Οργανισμός ΡΣΗ, εφόσον συσταθεί και λειτουργήσει, στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού (ΡΣΗ, Γ.Π.Σ.) του αστικού και εξωαστικού περιβάλλοντος, έχει τη δυνατότητα προώθησης δομικών παρεμβάσεων και αναπλάσεων στρατηγικού χαρακτήρα, οι οποίες, σε συνδυασμό με την εκτέλεση των προγραμματισμένων μεγάλων έργων υποδομής, αναμένεται να διαμορφώσουν το αναγκαίο αναπτυξιακό πλαίσιο προσέλκυσης επενδύσεων σε ανταγωνιστικούς τομείς της οικονομίας, με βάση τις δυνατές παραγωγικές εξειδικεύσεις χωρικής ανάπτυξης της περιοχής μελέτης.

Για τη συγκρότηση του ΟΡΣΗ είναι αναγκαία τα εξής βήματα: νομοθετική ρύθμιση (ίδρυση), ουσιαστική συγκρότηση με την εξεύρεση χώρων, εξοπλισμού και προσωπικού, και στη συνέχεια λειτουργία (που προφανώς θα απαιτήσει και ένα διάστημα προσαρμογής). Είναι αυτονόητο ότι για να είναι δυνατή η λειτουργία του ΟΡΣΗ αμέσως μετά την έγκριση του ΡΣΗ είναι απαραίτητο τα πιο πάνω βήματα να αρχίσουν άμεσα. Κάθε καθυστέρηση θα έχει ως

συνέπεια αντίστοιχη ή μεγαλύτερη καθυστέρηση στην εφαρμογή του ΡΣΗ, και συνεπώς και στην ύπαρξη των αναμενόμενων θετικών επιπτώσεων.

Αρμοδιότητες του ΟΡΣΗ θα είναι οι αναφερόμενες στα Άρθρα 5,7,8 και 9 του Ν.1515/85 όπως τροποποιήθηκαν, στο άρθρο 3 του Ν. 2508/1997 και οι σχετικές με αυτά εκδοθείσες κανονιστικές διατάξεις. Επίσης, προτείνεται να ισχύουν και τα εξής:

- Κάθε υπουργείο ή άλλος φορέας του Δημοσίου ή ευρύτερου δημοσίου τομέα, στις αρμοδιότητες του οποίου ανήκουν ενέργειες που εμπíπτουν στα θέματα που περιλαμβάνει το ΡΣΗ ή επηρεάζουν την εφαρμογή τους, οφείλει να ενημερώνει εγκαίρως τον ΟΡΣΗ πριν την οριστικοποίηση του σχεδιασμού νέων προγραμμάτων, παρεμβάσεων κλπ, καθώς και πριν την έκδοση νέου θεσμικού ή κανονιστικού πλαισίου. Εντός προθεσμίας ενός μηνός ο ΟΡΣΗ, εφόσον το κρίνει σκόπιμο, εκδίδει γνωμοδότηση η οποία κοινοποιείται στον καθ' ύλη αρμόδιο φορέα, στον Υπουργό ΠΕΚΑ και στο Γενικό Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης.
- Ειδικά κατά την κατάρτιση του ετήσιου Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, οι προτάσεις έργων, μελετών κλπ που υποβάλλονται από τα Υπουργεία, τη Περιφέρεια την Αποκεντρωμένη Διοίκηση και αφορούν την ευρύτερη περιοχή Ηρακλείου, κοινοποιούνται από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών στον ΟΡΣΗ, ο οποίος διατυπώνει γνώμη προς το προαναφερθέν Υπουργείο προκειμένου να ληφθεί υπόψη κατά τη διαδικασία έγκρισης των προτάσεων.
- Η Εκτελεστική Επιτροπή του ΟΡΣΗ μπορεί να δίνει οδηγίες για την κατάρτιση των προγραμμάτων, να προετοιμάζει υποδείγματα, να παρέχει τη συνεργασία των υπηρεσιών του ΟΡΣΗ, να συνιστά τη συνεργασία των διαφόρων φορέων για την αποτελεσματικότερη κατάρτιση των προγραμμάτων και γενικά να ενεργεί ότι απαιτείται για την πραγμάτωση του σκοπού και των διαδικασιών του άρθρου αυτού. Αν υπάρχουν ενδείξεις για ενέργειες που μπορούν να οδηγήσουν σε αποκλίσεις από το ΡΣΛ, η Εκτελεστική Επιτροπή μπορεί οποτεδήποτε να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της στους αρμοδίους φορείς. Οι παρατηρήσεις αυτές γνωστοποιούνται και στον Υπουργό ΠΕΚΑ και στο Γενικό Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης.
- Οι δημόσιες υπηρεσίες και οι φορείς που ορίζονται με απόφαση του Υπουργού ΠΕΚΑ, ύστερα από πρόταση της Εκτελεστικής Επιτροπής, οφείλουν να ορίζουν εκπρόσωπό τους στον ΟΡΣΗ ανώτερο υπάλληλο τους, με τον αναπληρωτή του, ο οποίος αποτελεί το σύνδεσμο με τον Οργανισμό, βρίσκεται σε επικοινωνία με αυτόν, εισηγείται έγκαιρα κατά την επεξεργασία των σχετικών θεμάτων και καλείται να παρίσταται στην επιτροπή χωρίς ψήφο, όταν συζητούνται προγράμματα ή άλλα θέματα σχετιζόμενα με την υπηρεσία του.
- Ο ΟΡΣΗ παρακολουθεί και αξιολογεί την τήρηση των βασικών επιλογών, προτεραιοτήτων και κατευθύνσεων του ΡΣΗ. Για το σκοπό αυτό, συντάσσει ανά διετία εκθέσεις στις οποίες αναφέρεται ο βαθμός και ο τρόπος εφαρμογής του ΡΣΗ από τον

ΟΡΣΗ, τις υπηρεσίες του ΥΠΕΚΑ, άλλων αρμοδίων Υπουργείων, της Περιφέρειας Θεσσαλίας, της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης, των ΟΤΑ, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή δημοσίων επιχειρήσεων και λοιπών οργανισμών του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Στις ίδιες εκθέσεις υποδεικνύει τα μέτρα, τα προγράμματα, τις πρωτοβουλίες, δράσεις και κάθε είδους ενέργειες που κατά περίπτωση απαιτούνται για την εφαρμογή του ΡΣΗ, καθώς και ενέργειες που αντίκεινται ή δεν εναρμονίζονται προς τις κατευθύνσεις του. Οι εκθέσεις αυτές αποτελούν δημόσιο έγγραφο, δημοσιεύονται στο διαδίκτυο και διαβιβάζονται στον Υπουργό ΠΕΚΑ και τους υπόλοιπους προαναφερόμενους φορείς.

Ο ΟΡΣΗ θα λειτουργεί, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του και της σύνθεσής του, με τη λογική της δημοκρατικής διακυβέρνησης, επιδιώκοντας εταιρικές δράσεις όχι μόνο με άλλους φορείς και υπηρεσίες του δημοσίου αλλά και με όλες τις βαθμίδες της αυτοδιοίκησης, τον «τρίτο» (κοινωνικό) τομέα και τις αντίστοιχες οργανώσεις πολιτών, και τον ιδιωτικό τομέα.